IACOBI SCHALLERI
S. S. THEOL. D. ET P. P. IN ACAD. ARGENT.
CELEBERRIMI

PARADOXON DE TORTVRA IN CHRISTIANA REPVBLICA NON EXERCENDA

Oder:

Daß die Tortur in Christlichen Republiquen nicht zu dulten sey?

Ob argumenti curiositatem ac raritatem denuo recusum.

LIPSIAE
APVD IO. CHRISTIANVM SCHROETERVM
A. O. R. M DCC XLII.

A.5503

ТОРТУЛА

6075 D38

ΣΤΝ ΘΕΩ.

PARADOXON
DE
QVAESTIONE PER TORMENTA IN CHRISTIANA REPVBLICA NON EXERCENDA.

ALiter *JCti jus tractant, aliter Philosophi*, inquit Cicero 3. Offic. *illi, quatenus tenere manu res possunt: Philosophi, quatenus ratione & intelligentia.* Philosophus ergo, ubi rationes non invenit, suspendit judicium, aut disputando in utramque partem veritatem, quæ omnium disputationum finis esse debet, investigat. Occurrunt autem NEGATIVAM in partem rationes non contemnendæ.

§. I.

A SILENTIO SS. LITERARVM. Respublica Hebræorum satis feliciter administrata fuit a Mose, Josua, Samuele aliisque piis judicibus: sic & a Davide, Salomone, Josaphato, Hiskia, &c. & tamen ne vestigium quidem invenimus, fontes per Torturam quæsitos. Fuerat quoque *Populus duræ cervicis. Deut. 31, 27.* & vix hodie tanta perpetrantur scelera, quanta apud Prophetas leguntur.

Ad iſta tamen eruenda nulla fuit adhibita tortura: neque ullum deliquium paſſa eſt juſtitia. Deus ipſe, a quo omne judicium & juſtitia in terris, Politiam Judaicam propria ſapientia conſtituit, fuit Legislator, ſcelerum vindex acerrimus & indagator prudentiſſimus, nihil de tortura ſancivit. Niſi E. craſſæ alicujus ignorantiæ aut oblivionis Deum inſimulare velimus, ad minimum ſtatuemus, torturam non eſſe neceſſariam. In N. T. & primitiva Eccleſia itidem altum ſilentium. Imo Scriptura videtur improbare *Joh.* 19, 4. Pilatus Chriſtum flagellandum curavit; deinde foras adducens dicit: *Vide, adduco eum vobis foras, quod nullam in eo cauſam invenio.* Quæ verba non incommode ſic intelligi poſſunt. Adduco eum foras, & ne quidem per flagellationem, acre illud per torturam (ſpecies enim fuit Veteribus, ut mox patebit ex *Act.* 22, 24.) examen ullius criminis capitalis confeſſionem ab eo extorquere potui. At quis Chriſtianus Pilati proceſſum libenter imitaretur? Peccavit Pilatus extra controverſiam Chriſtum flagellando; vix autem peccaſſet, ſi quæſtio per tormenta licita fuiſſet. Dices: Non debuiſſet ad torturam procedere Pilatus. Reſp. At totius populi vox & fama communis eſt ſecundum quoſdam ſufficiens indicium ad torturam: *eſt teſtimonium* apud Cic. Topp. cap. 5. Clarius exemplum occurrit in Paulo. *Act.* 22, 24. *Juſſit Tribunus Paulum duci in caſtra, edicto, ut in eum flagris inquiratur:* ἵνα ἐπιγνῶ, δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν αὐτῷ, *ut reſciret, propter quod crimen ſic clamarent adverſus eum.* At Paulus v. 25. proteſtatur, partim quod *ſit Romanus*, partim quod non liceat μαστίζειν ἀκατάκριτον, *indemnatum flagellare.* Fruſtra autem proteſtaretur, ſi jure licuiſſet ante dictam ſententiam ſuſpectos per torturam quærere. Patet quoque, fuiſſe quidem apud Gentiles Romanos torquendi conſuetudinem; ſed hanc, ut juri meliori obviantem, ab Apoſtolo Paulo correctam & ſi ante ſententiam exerceatur, repudiatam. Quid, quod & alterum, ſe ſc. civem Romanum eſſe, nobis præbeat argumentum. Si

enim

enim Respub. Romana stare potuit & supplicium capitis sumere de civibus suis, tortura non adhibita, cur non & in aliis casibus? Zepperus de LL. Mosaicis. l. 5. c. 10. in hæc verba erumpit. *Omnes in Imperio Romano Germanico Cives nunc Romani sumus; adeoque eodem adhuc gaudent privilegio & jure incarcerati, & de crimine aliquo suspecti redditi.* Frustra autem hæc intelliges sine profanarum literarum adjumentis. Livius l. 10. meminit legis Porciæ: *Porcia Lex sola pro tergo civium lata videtur, quod gravi pœna, si quis verberasset necassetve civem Romanum, sanxit. Valeria Lex, cum eum, qui provocasset, virgis cædi securique necari vetuisset.* Cæsar in Consultatione de Conjuratis apud Salust. Catilin. *Quamobrem in sententiam non addidisti, uti prius verberibus in eos animadverteretur? An quia Lex Porcia vetat?* Ipse Salust. Orat. in Ciceronem Ciceroni graviter objicit, quod cives Romanos Catilinæ socios indicta causa contra legem Porciam necasset. *Cum omnia judicia*, inquit, *omnes Leges in tua libidine erant: cum tu sublata lege Porcia, erepta libertate omnium nostrum, vitæ necisque potestatem ad te unum revocaveras.* Ipse Cicero pro Rabirio perduellionis reo, *Porcia Lex virgas ab omnium civium Romanorum corpore amovit.* Plinius l. 7. c. 43. de L. Corn. Balbo accusato refert, quod falso civitatem Romanam usurparet, cum peregrinus esset: ideoque *de jure virgarum*, quod in peregrinum, non civem erat, *in consilium missum.* Festus refert, illam legem Catonem *pro scapulis appellasse. Pro scapulis*, inquit, *tum dicit Cato, significat pro injuria verberum.* Quæ ineptissimus in his literis Paulus Diaconus addit, non est, quod attendamus. Cicero Orat. IV. Catilinaria etiam *Legis Semproniæ* mentionem facit de *Civibus Romanis* constitutæ, sc. ne quis Civis Romanus, injussu Populi, multaretur. Optime tamen & clarissime illa intelligi possunt ex Ciceronis Accusat. V. in Verrem. Inter alia capita accusationis erat, quod multos Cives Romanos virgis cæciderit, in eosque talia supplicia expromserit, quæ

in convictos maleficii servos constituta sunt. *Non potes hoc negare*, inquit, *in foro Lilybæi, maximo conventu, C. Servilium Civem Romanum &c. ante tribunal, ante pedes tuos ad terram virgis & verberibus adjectum.* Retinenda enim putarunt Romani jura libertatis, non tantum Romæ, ubi Tribuni plebis, ubi cæteri Magistratus, ubi forum plenum judiciorum, ubi Senatus Autoritas, ubi existimatio Populi Romani: sed &, ubicunque terrarum & gentium violatum jus Civium Romanorum, statuerunt, id pertinere ad communem causam libertatis & dignitatis. In seqq. refert Gavii supplicium. *Repente Verres Gavium*, inquit, *proripi, atque in foro medio nudari, ac deligari & virgas expediri jubet. Clamabat ille miser, se Civem esse Romanum, &c. deinde jubet undique hominem proripi, vehementissimeque verberari. Cædebatur virgis in medio foro Messanæ Civis Romanus, cum interea nullus gemitus, nulla vox alia istius miseri, inter dolorem crepitumque plagarum audiebatur, nisi hæc:* CIVIS ROMANVS SVM &c. *O nomen dulce libertatis! O jus eximium nostræ civitatis! O Lex Porcia, legesque Semproniæ &c.* apud Ciceron. l. 10. Ep. 32. Asinius Pollio describit Fadii supplicium, qui frustra clamabat: CIVIS ROMANVS SVM. Atque hoc civibus Romanis datum erat privilegium; qui cives non erant, immunes non erant. Sicuti *Marcellus Consul colonis, quos Cæsar Novum Comum in Galliam deduxerat, civitatem ademit, & unum illius Coloniæ Decurionem, qui Romam venerat, virgis cæcidit; addens, hanc se ei inurere notam, quod Civis Romanus non esset. Plutarch. in Cæsar.* Interim tamen, si capitaliter a Populo, Senatu aut Principe damnati erant, virgis ante cædebantur, vel flagellationem subibant, tanquam civitatem hoc modo amittentes, qui illam habebant, & ingenuitatem ac libertatem. Ita Nero cum hostis a Senatu judicatus erat, & ut puniatur more majorum, interrogavit, quale id genus esset pœnæ, responsum est: *nudi hominis cervicem furcæ inseri, corpus virgis ad necem cædi.* Sueton. in Neron. c. 49. Galba

quo-

quoque Tutorem, quòd pupillum, cui ſubſtitutus hæres erat, veneno neceſſet, cruce affecit: *implorantique leges & Civem Romanum teſtificanti, &c.* multo præter cæteras altiorem ſtatui crucem juſſit. Id in Galba. c. 9. Extra hunc caſum, Civis Romanus *verberibus cædi vel ſtrangulari non poterat; neque fas erat in eum animadverti, injuſſu Populi*, ut pluribus probat Briſſon. l. 1. ſelect. ex jure Civil. antiq. c. 13. Atque hoc eſt, quod Paulus dicit, ſe civem Romanum & indemnatum flagellari.

Dices: Indemnatus ideo tantum dicitur, non quod torturæ non ſint licitæ; ſed tantum, quia Tribunus egit contra jus commune & ordinem judiciorum. *Iudicia enim criminalia non debent incipere a quæſtionibus & Tormentis, ut docent ICti, ſed tum demum, ſi de facto conſtet & maleficium ſit certum.* Tribunus autem propter inconditum clamorem & tumultum factum nondum cognovit. Reſp. 1. Atdantur caſus, ubi ad torturam procedunt, licet de facto certo non conſtet. E. g. in Latronibus, ſi cadavera peremtorum abſcondunt aut in flumen projiciunt. Si crimen furti, crimen adulterii eſt aliquando difficillimæ probationis, ideoque ſæpe, ſi de facto conſtet ſaltem per conjecturas & præſumtiones, puta per famam, ad torturam procedit judex. Idque etiam cautum videtur in ordinatione Criminali Caroli V. Imp. art. 6. Erat autem h. l. fama & vox publica cum tumultu; ubi non videtur hic Tribunus plane contra ordinem juris egiſſe. 2. Vox ἀκατακρίτῳ non tantum ſignificat nullam facti certitudinem, ſed plus, & præſupponit, judicialem ſententiam nullam præceſſiſſe. Ut enim vox καταχρίνω, *contemno* præcipue in negotio forenſi, ut h. l. includit aliquam per ſententiam condemnationem: ita & ἀκατάκριτος eſt, in quem nulla lata eſt ſententia. Mulier *Joh. 8, 11.* in adulterio deprehenſa factum negare non poterat, neque tamen condemnatur a Chriſto. Chriſtus noluit ſententiam mortis in illam pronunciare, ut lapidaretur. Paulus E. ἀκατάκριτος iniquum judicavit virgis cædi & torqueri ante ſententiam.

Obji-

Objiciunt quidam *Num. 5, 13. de potione amara exploratoria adulterii.* Resp. Forsitan sibi imaginantur, *achæmenidem aliquam radicem, quæ in vino potato, per cruciatus noxiis confessionem expressit*, ap. Plin. lib. 24. c. 17. 58. *noctu per varias Numinum imaginationes.* Ista potio nullam habeat convenientiam cum tortura civili. Nam 1. fœmina suspecta non ducebatur ad judicem secularem vel ad forum civile; sed in templum ad forum Ecclesiasticum & ad Sacerdotem. 2. *Nec modus* probationis erat *civilis*, aqua enim physica sua virtute uterum non scindebat, sed *miraculosus*; quem hodie imitari sine tentatione Dei non possemus. Sicuti etiam ista *probatio castitatis per ferrum candens* aut *duellum* recte ab Ecclesia sublata est. 3. Erat tantum in uno genere delicti sc. adulterii; non in omnibus. 4. Nec erat per modum quæstionis, sed pœnæ; qua statim ejusmodi mulier moriebatur. Sicut ergo Deus proper σκληροκαρδίαν Judæis concessit libellum repudii: ita & Zelotypia laborantibus subvenire voluit, non ex tribunali, sed miraculo extraordinario.

Ulterius objiciunt: Quamvis in V. T. non usitatæ fuerint torturæ; alia tamen fere consimilia media usurpabantur, & *sortes* in dubiis & occultis maleficiis, quorum autores ignorabantur, adhiberi solitas scimus. *Josuæ 7, 14. 1. Samuel. 14, 3. Jonæ 1, 7.* Resp. 1. Posito, sed non concesso; Interim illæ sortes non tantos in se continebant cruciatus corporis, ipsa pœna graviores, i. e. certas pœnas pro incerto adhuc scelere. 2. Pertinent hæc ad sortes *divinatorias*, quas in usu fuisse non statim ex h. l. probatur. Etiamsi quoque probaretur, licitas tamen fuisse, nuspiam apparet, nisi accesserit *Dei speciale mandatum* & certa sic promissio, Deum sortem directurum. Huc referimus 1. exemplum Achan *Josuæ 7, 14.* ubi Deus mandavit sortem, & hoc ipso promisit, se ita directurum, ut in eum vere cadat, qui quæritur. Neque tamen Josua sorte ista divinitus delinquentem monstrante contentus erat, sed insuper *vers. 16.*

pro-

propriam a reo postulavit confessionem. 2. In Saulis facto circa eruendam transgressionem Jonatæ. *1. Sam. 14,38.* Chrysost. sane hom. 14. ad populum putat, sortes divinatorias illicitas fuisse, Dæmonemque instigasse Saulem, ut peccato peccatum addere, ac juramentum male conceptum pejus impleret parricidio Jonathæ. Neque multum ab hac sententia recedunt Veteres Theologi. *Osiander* in Paraph. *Josuæ exemplum, qui sorte peccatum Achan inquisivit, imitatur externe, sed non eadem pietate. Sunt enim hypocritæ sanctorum hominum simiæ.* Non igitur vult hoc exemplum cum facto Josuæ comparari. Ad preces ad Deum præmissas & eventum respondet *Brentius* hom. 47. p. 533 in h. l. *Oratio sonus est sine mente, & oris est locutio, non fidei precatio. Quid enim mirum, si hypocrita in piorum schola diu versatus, piorum etiam verba & orationes addiscat. Sed inquis, si hæc oratio sine fide est, qui fit, quod Dominus eam audiat? &c. Fecit Dominus, quod rectum erat, & effecit, ut Jonathas deprehenderetur, non quia Saul precatus est, sed quia alioqui, etiamsi nemo precetur, judicium sortis a Deo proficiscitur. Id quod perspicue indicat sors illa a nautis apud Prophetam Jonam missa, illic enim clamant quidem nautæ, sed ad Deos suos factitios, & nemo inter eos erat, præter Jonam, qui verum Deum coleret, &c. nihilominus tamen sors missa cecidit super Jonam.* Nautarum sors erat *divinatoria*, secundum plurimos Interpp. illicita: quod si Saulis sors cum hac conveniat, nihil impediet, quo minus hanc quoque divinatoriam & illicitam dicamus; non obstante, quod Deus hanc quoque sortem direxerit ad bonum. Nam & Nebucadnezaris Dæmoniacam sortem *Ezech. 21, 21.* direxit ita, ut Jerusalem puniretur. Etiamsi quoque omnia concederentur, tamen nil facerent ad rem. 1. Quia istæ sortes jactæ vel tractæ fuerunt peculiari vel mandato vel instinctu divino. At in Judiciis ordinariis Hebræorum tale mandatum non habuerunt, ut extraordinarias inquirendi vias tentarent. 2. Quia nullus erat, reus etiam præsumtus; effectus offensionis divinæ se.

& ſilentii apparebat, delinquens plane ignorabatur, neque humana induſtria inveſtigari poterat: at in torquendo jam præſupponitur reus ad minimum. 3. Immediate Deus offendebatur, non proximus. 4. In periculo bonum publicum concernente, non privatum unius vel alterius. 5. Extrajudicialiter in bello, non in ordinario fori proceſſu. Nam humana & ordinaria Hebræorum judicia, uti non erant ordinata ad occulta judicanda, quæ Deus ſuo judicio reſervavit; ita etiam non habebant vel mandatum tentandi miraculoſas inquirendi vias, neque promiſſum alicujus miraculoſæ manifeſtationis aut effectus. Hæc enim ſortium communem rationem excedunt. Unde nullibi legimus, judicibus Hebræis ſortes vel mandatas vel promiſſas, niſi forte *diviſorias*. 3. Nautarum ſors apud *Jonam c. 1, 7.* erat *divinatoria*, ſuperſtitioſa, illicita. Deus tamen illam, licet malam, ita direxit, ut Jonas reus deprehenderetur, culpam agnoſceret, & ad Deum rediret. Simili modo direxit omnem ſuperſtitioſum Philiſtæorum *1. Samuel. 6, 9.* *Si*, inquiunt, *vaccæ arcam Domini vehentes aſcendunt contra Bethſames; Deus Hebræorum hanc morborum plagam nobis inflixit.* Hieron. in h. l. Jonæ. *Fugitivus ſorte deprehenditur non viribus ſortium, & maxime ſortibus Ethnicorum, ſed voluntate ejus, qui ſortes regebat incertas.* Non igitur credibile eſt, Judices Hebræos in ſuis judiciis ſortibus uſos ad ſcelera occulta eruenda. Quam ob cauſam etiam *ſortilegia* pro furtis inveniendis in Jure Canonico ſevere prohibentur, & clerico transgredienti pœnitentia imponitur. *c. in talibus. X. de Sortilegiis.* Ratio peti poſſet. *ex c. ſontes. 7. cauſ. 26. q. 5. Sortes, quibus cuncta vos in veſtris diſcriminatis judiciis (quod Patres damnaverunt) nihil aliud, quam divinationes & maleficia eſſe decernimus. Quamobrem volumus illas omnino damnari, & inter Chriſtianos ultra nolumus nominari, &, ne exerceantur, ſub anathematis interdicto prohibemus.* *Deut. 18, 10.* omnes hariolandi & augurandi artes, in quibus etiam Sortilegia continentur, cum *res furto oblatæ vel ſimilia*, verba ſunt Oſiandri

dri ſuper hunc locum, *indicantur*, prohibentur & omnibus interdicuntur. *Abominationes gentium* vocat Deus; apud quas ſc. legimus *Sortes Lycias, Delias, Præneſtinas, Antiatinas, &c.* Parum etiam ab ejusmodi differunt ſortibus, *ferrum candens* vel *aqua fervens*, quæ in judiciis abeſſe debere, eleganti ratione oſtendit Stephanus Papa 2. quæſt 4. c. conſuluiſti. 20. in medio. *Ferri candentis vel aquæ ferventis examinatione confeſſionem extorqueri a quolibet ſacri non cenſent canones: & quod Sanctorum Patrum documento ſancitum non eſt, ſuperſtitioſa adinventione non eſt præſumendum. Spontanea enim confeſſione vel teſtium approbatione publicata delicta, habito præ oculis Dei timore commiſſa ſunt regimini noſtro judicare. Occulta vero & incognita illi ſunt relinquenda, qui ſolus norit corda filiorum hominum.* Atque hæ rationes ſine dubio etiam apud Hebræos validæ fuerunt: neque præſumendum, Judices ad occulta eruenda *ſortibus* uſos, quibus *temeritas & caſus, non ratio aut conſilium*, ut loquitur Cic. 2. de divinatione *ineſt.*

Aliter excipit Keckermannus, diſp. 32. curſ. Phil. q. 4. In vetuſta illa Judaica Repub. ſimplicitas & ingenuitas major erat, utpote in qua homines unius naturæ ac gentis uniusque religionis conformiter vivebant, atque adeo in ea minor rerum confuſio erat. Indeque inſtituta populi illius non adeo accommodata ſunt ad Respubl. temporum horum, quibus & malitia & in omne ſcelus decuplo major libido, & ubi in una, non dico Regione, ſed oppido, vico & pago cohabitant homines gentium diverſiſſimarum, atque adeo etiam ingeniorum & morum: Ita ut omnino juſtitiæ adminiſtrandæ in tanta confuſione longe difficilior ratio ſit. Reſp. 1. An major hodie malitia ſit, quam Judæorum tempore, merito dubitare poſſumus, ſi conciones & querelas Prophetarum expendamus. Sedebat Populus Judaicus inter varias gentes, habebat ex illis ſervos & ancillas, mercimonia cum illis exercebat; hinc factum, ut vitia omnium vicinarum gentium paulatim attraxerit. Quoties enim legitur ambulaſſe ſecundum *viam gentium*, juxta *abominationes gentium.*

Hinc *Sadomitis tolerabiliores* assignat *pœnas* Salvator *Matth. 11, 24. & Jerem. 23, 14.* omnes comparat *Sodomæ incolis*; imo peccata Judæorum *majora* dicit, *quam Sodomorum Thren. 4, 6.* Clarissimus quoque locus extat *Ezech. 16, 48. seqq.* ubi Deus *Sodomæ & Samariæ* peccata *leviora* pronunciat, quam Judæorum. 2. Judæi fuerunt unius naturæ & gentis homines vix aliter, quam ut Tacitus Germanos, *in Germ. c. 2. n. 1.* credidit indigenas, minimæque aliarum gentium adventibus & hospitiis mixtos. Ut autem diversæ in Regno sunt provinciæ genio distinctæ: ita apud eos erant Tribus, quæ dialecto, ut Ephraimitæ *Jud. 12, 6.* differebant, ceu hodie superioris & inferioris Germaniæ incolæ; quin etiam genio & natura, quantum ex benedictione Jacobi *Gen. 49.* aliisque Populi Israelitici descriptionibus colligere est. Religione quoque post Salomonis tempora, discrepabant, & quamvis Hierosolymæ externus cultus fuerit retentus: tamen populus ad Idololatriam pronus peculiaria sibi faciebat sacra, *secundum numerum civitatum Dei tui &c. Jerem. 11, 13.*

§. II.

AB EXEMPLIS ALIARVM RERVMPVBLICARVM in regno Arragoniæ torturam ignotam esse, Gomesius testatur tom. 3. resolut. c. 13. a princ. ut & in Regno Angliæ. Thom. Schmith. l. 2. de Rep. Angl. c. 27. *Equuleo aliquem torquendum subjicere, ut inter confessionem crimen elicias, præter morem gentis Anglicanæ est, & servile aliquid sapit. Nam qua in re Reipubl. unquam inserviverit, qui membra sic protensa atque ultra justam mensuræ longitudinem producta habuerit? nam si insontem esse contingat, quæ par esse potest compensatio, ut illi de injuria satisfiat? si mori oporteat, quod genus feritatis est, ipsum prius excarnificare. Etenim expressa per tormenta confessio nihili æstimatur.* Cum autem Angli hi descendant a Germanis, verisimile est, Torturam non per multa secula apud Germanos quoque esse in usu. Lud. Vives comm. in l. 19. Augustini de C. D. c. 6. *Quomodo vivunt tam multæ gentes & quidem barbaræ, ut Græci Latinique putant, quæ ferum & imma-*

immane arbitrantur, torqueri hominem, de cujus facinore dubitatur.

§. III.

A PRIMA ORIGINE. Quæſtionem per tormenta plerumque Tyranni introduxerunt ad ſtabiliendam dominationem, & eruendos puniendosque, quos ſuæ Tyrannidi imminere ſuſpicabantur. Polyd. Virg. *Nimrothum* primum inventorem facit l. 2. de rer. invent. cap. 3. Apud *Joſeph. de imperio rationis.* Antiochus Epiphanes torturæ Judæos ſubjecit. In Romanam Civitatem ad Sextum Tarquinium Superbum, dignum ſcilicet Autorem, quem imitemur, reſpicere videtur Lud. Viv. in *Auguſt.* l. 19. de C. D. c. 6. & cōnſentiit Gotfridus Viterbienſis Chron. part. 10. *Iſte* ſc. Tarquinius *prius excogitavit carceres, & omnia genera tormentorum.* At in nece Tarquinii Priſci ante Tarquinium ſuperbum Parricidas tormentis admotos, & inſidiarum Autores prodere coactos fuiſſe, conſtat ex Dion. Halicarnaſs. l. 3. in fine. Cicero in Partit. Orat. c. 16. *Athenienſium & Rhodiorum inſtitutis accenſet*, apud quos etiam liberi homines (id quod acerbiſſimum) civesque torquentur. At Athienienſium & Rhodiorum Respubl. erant imperfectiſſimæ, pluribusque vitiis laborabant.

§. IV.

A PROPORTIONE QVÆSTIONIS ET POENÆ. Ipſa ratio dictitat, quæſtionis dolorem non debere majorem eſſe, quam dolorem pœnæ ordinariæ. At longe gravior eſt tormentorum dolor, quam ſi quis ſupplicio afficiatur, quod plerumque cito perficitur & ſtuporem ſenſuum ſecum trahit. Caſſiodor. l. 3. Ep. 46. *gratius eſt, ſpem citæ mortis expetere, quam tormentorum crudelia ſuſtinere: inter ſupremas enim anhelantis anguſtias, votum eſt potius perire, quam vivere.* Ludov. Viv. in *Auguſtini* l. 19. de C. D. c. 6. *Nos ſic torquemus homines, ne inſontes moriantur, ut magis eorum nos miſereat, quam ſi morerentur: uſque adeo graviora ſunt ſæpe tormenta, quam mors.* Etiamſi quoque exantlatis

constanter torturæ doloribus innocentes deprehendantur, non potest illis æquivalens fieri retributio; quippe membra omnia, artus, musculi, nervi luxati, fracti, ut per totam reliquam vitam miserrime vivant, ad omne genus vitæ & opificium inepti, & vita ipsa ipsis potius sit supplicium, cum mors fuisset solatium. Synesius sane Ep. 58. *feliciores prædicat, qui mortui fuerunt, quam qui tormentis male fuerunt liberati.* Ut E. recte judex in suppliciis, se non præcipitat, quia *pœna dilata exigi, exacta revocari non potest* Senec. 2. de Ira c. 23. Ita rectius tormenta intermittit, quia si quis innocens deprehensus sit, non patet ei ad pœnitentiam regressus. Addimus illud Quintiliani Declam. 18. *Unicum filium pater ignibus verberibusque interrogas, rogo, quid facturus, si pernegaverit? Vide licet ut laudes, deinde dimittas, ut amplectaris perusta vitalia, & laceri pectoris vulnera pietati rursus admoveas. Solus supereſt pudor homini, qui torſit unicum, ut torquere debuerit. Faciat neceſſe eſt, res iſta te peſſimum Patrem, & oderis oportet filium,* CVI SATISFACERE NON POSSIS. Dicunt quidem Patroni torturæ, reos ita torquendos, *ut vel innocentia, vel ſupplicio ſalvi ſint:* ſed modi iſti homines torquendi vix tale quid admittunt: præcipue ſi tortura aliquoties repetatur. Claudimus hoc argumentum verbis Senecæ. l. 2. de benef. c. 5. *acerbiſſima crudelitas eſt, quæ trahit pœnam, & miſericordiæ genus eſt, cito occidere,* quia tormentum ultimum finem ſui ſecum trahit; quod antecedit tempus, maxima venturi ſupplicii pars eſt. Immiſericordiæ E. genus eſt, minutis ictibus & longis torturæ cruciatibus homines dilacerare, ſenſum mortis præbere, non ipſam. Inter Caligulæ ſævitiam refertur apud Suetonium, quod *non temere in quenquam animadverti paſſus ſit, niſi crebris & minutis ictibus, perpetuo notoque præcepto: Ita feri, ut ſentiat ſe mori.* Hieronymus tom. 1. in vita Pauli Eremitæ ab init. *Hoſtis callidus tarda ad mortem ſupplicia conquirens, animas cupiebat jugulare, non corpora. Et ut ipſe, quia ab eo* (Decio Imp.) *paſſus eſt,*

Cypri-

Cyprianus ait, volentibus mori, non permittebatur occidi. Lucanus quoque in consuetudinem illam sævam invehitur.

- - *moremque nefandæ*
Dirum sævitiæ, pereuntis parcere morti.

Prudentius in Laurentio Martyre:

Perire raptim non dabo,
Vitam tenebo & differam,
Pœnis morarum jugibus,
Et mors inextricabilis
Longos dolores protrahet.

illi apud Petronium. *Si quid tristius paras, celerius confice, neque enim tam magnum facinus admisimus, ut debeamus torti perire.* Sensere sc. hi cruciatus, quibus sontes exercentur, ipsa morte acerbiores esse, & speciem crudelitatis ostendere. Inter alia Crimina Verri objecta Cicero Verr. 5. & hoc habet, quod liciti fuerint Parentes cum lictore, *ut uno ictu securis afferret mortem filiis suis. Quid dabis*, inquit lictor, *ne diu crucietur? ne sæpius feriatur? ne cum sensu doloris aliquo, aut cruciatu spiritus auferatur. Etiam ob hanc causam pecunia lictori dabatur. O magnum & intolerandum dolorem! O gravem acerbamque fortunam! non vitam liberorum, sed mortis celeritatem pretio redimere cogebantur Parentes. Atque ipsi etiam adolescentes cum Sestio de eadem plaga & de uno illo ictu loquebantur, idque postremo Parentes suos liberi orabant, ut, levandi cruciatus sui gratia, lictori pecunia daretur.* Ex quibus ulterius illud quoque deducimus, si species crudelitatis est, etiam meritos mortem, de quorum facinore jam constat, tam longis cruciatibus affligere; quid statuendum de torturis, ubi delictum nondum confessatum, sed per quæstionem demum inquirendum est. Neque abnuunt *Baldus & Paris de Puteo* apud Wesenbecium l. c. n. 5. *quæstionem corpus lacerare & ipsa fere morte duriorem esse*, & post n. 12. circ. finem *torturam sæpius repetitam non minorem pœnam esse re ipsa, quam cujuslibet pœna capi-*

capitalis. Si Tertullianum evolvamus ad Martyres, deprehendemus, Christianos Martyres non tam mortem exhorruisse, quam tormenta. Sed *mortis metus*, inquit, *non tantus est, quantus tormentorum.* Senserunt sc. mortem tolerabiliorem esse ipsis tormentis, maluisseque mori, quam torqueri. Idem Cyprian. asserit Ep. 53. ad Fortunatum de iis, qui per tormenta superantur, sc. *in prælio congressos & vulneratos, per imbecillitatem carnis, confessionis suæ coronam non potuisse perferre: maxime cum cupientibus mori non permitteretur occidi, sed tamdiu fessos tormenta laniarent, quam diu non fidem, quæ invicta est, vincerent, sed carnem, quæ infirma est, fatigarent.* Simonides apud Ammian. Marcellin. l. 29. c. 9. *cum causam non ex veritate, sed quæsitoris nutu pensari sensisset, ultro fassus est crimen, morique maluit, quam torqueri:* ita & Maximus ibidem c. 10. rem audivisse & reticuisse confessus est, ideoque *capite truncatus, sensit docente periculo extremo, quæsitoris iniquitatem omnibus esse criminibus graviorem.* Addamus Synesium Ep. 58. *Horrenda ad carnificinam instrumentorum genera, quorum qui experimentum ac spectaculum morte prævenerunt, quique ante bello sublati sunt, ab iis, qui male liberati fuerunt, felices sunt prædicati.*

§. V.

A DEFECTU LIBERTATIS. Veritas sive considerétur ut *actus Justitiæ*, qualis illa, quæ judicialiter deponitur, sive ut *actus veracitatis* extrajudicialiter, debet profluere ex certa scientia & libera voluntate; alias actus virtutis non erit. At ejusmodi veritas, quam dolor tormentorum extorquet, neque ex judicio intellectus, utpote dolore turbato, neque ex voluntate libera proficiscitur; nisi forsan gratia Dei extraordinaria accedat: sicuti Augustinus l. 13. de C. D. c. 7. constantiam Martyrum *ad abundantiam gratiæ divinæ, ad opitulationem divinam*, non ad *vim* propriam refert. Ut ergo Judex si non ex certa scientia juris, sed vel ex amore aut odio procedit, etiamsi justam pronunciet sententiam,

non

non tamen juſte facit: ita & Veritas non pro veritate cenſenda, quæ dolore elicitur. Philotas apud Curtium doloribus impar Craterum compellat: DIC, QVID ME VELIS DICERE? Ita torti tormentorum tandem finem petentes, dicunt, quæ Quæſitores dici volunt. Pertinet huc locus Ciceronis Orat. pro Sylla; *tormenta gubernat dolor, moderatur natura cujusque tum animi, tum corporis, regit quæſitor, flectit libido, corrumpit ſpes, infirmat metus, ut in tantis rerum anguſtiis nihil Veritati loci relinquatur.* Recte prudens Minus ait: *Etiam innocentes cogit mentiri dolor.* Repugnat etiam principiis philoſophicis in doctrina de actionibus ex metu Philoſophus 3. Eth. 1. actus ex metu mixtos facit, qui non ex toto ſunt ſpontanei, multo minus liberi & electitii: ſed ex parte inviti. Hinc & actus ejusmodi ex metu geſti pro nullis habendi & reſcindendi ſunt. Vix autem gravior eſt metus aut cruciatus, quam qui per tormenta & quæſtiones corpori infertur. Nobilis locus eſt cauſ. 15. quæſt. 6. c. 1. *Si quandoque a Sacerdotibus & auctoribus Eccleſiæ quædam ſcripturæ quoque modo per metum aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, vel ut ſe liberare poſſint, quocunque ab eis conſcriptæ, aut roboratæ ſint ingenio, ad nullum ejus præjudicium, aut nocumentum valere cenſemus: neque ullam eos infamiam vel calumniam aut a ſuis ſequeſtrationem bonis unquam, Deo Auctore, & ſanctis Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus, ſuſtinere permittimus. Confeſſio vero in talibus non compulſa, ſed ſpontanea fieri debet. Omnis enim confeſſio, quæ fit ex neceſſitate, fides non eſt: Confeſſio vero in talibus non extorqueri debet, ſed potius ſponte profiteri. Peſſimum enim eſt, de ſuſpicione aut extorta confeſſione quenquam judicare, cum magis ſit inſpector cordis Dominus, quam operis. Non poteſt autem humano condemnari examine, quem Dominus ſuo reſervavit judicio, &c.*

Quamvis autem non omnis metus hic intelligatur, ſed talis, qui cadit in conſtantem vitum: tamen omnium Canoniſtarum conſenſu *metus moris, & qui continet cruciatus*

corporis, sunt tales, qui virum constantem de statu suo dimovere possunt. conf. *Glos. ibid. Minutius Felix* circa finem, cum pueros & mulierculas Christianorum cum Mutio, Aquilio, Regulo comparasset, tandem ait, folio m. 26. *Nec intelligitis, o miseri! esse qui aut sine ratione velit pœnam subire, aut tormenta sine Deo* POSSIT *sustinere.* Senfit, tormenta ita esse comparata, ut constantiam humanam superent & non nisi divinitus inspirato robore sustineantur. Wesemb. c. l. n. 11. est ab eo inchoandum, qui timidissimus. Hunc enim facile Verum metu tormentorum dicturum. At quid si dicerem, timidissimum facile? falsum metu tormentorum dicturum? Ad minimum hanc veritatem non esse actum justitiæ.

Quis enim non moveretur ad atrocem istam tragœdiam, *cum intenduntur eculei, expeduntur pondera plumbea, cum fidiculis & verberibus, resultant omnia truculentæ vocis horroribus, inter catenarum sonitus, tene, claude, comprime, abde, ministris officiorum tristium clamantibus*, ut vel sola cogitatione animo repræsentata hominem interficere possent, ut saliam ibid. qui *cum de vinculis educitur audiendus, & calceo inserit pedem, quasi ruina incedentis immensi terroris repente perculsus animam, inter retinentium manus, efflavit.* Recte itaque Seneca. Ep. 12. *Plus agit tortor, quo plura instrumenta doloris exposuit.* SPECIE *enim vincuntur, qui patientia restitissent.* Nec minus Quintilian. declam. 18. *Omnium incertorum suspiciones pessime semper a corporibus incipiunt, nec bene de cujusquam moribus illam partem hominis interroges, quæ non animo sed dolore respondet*, & declam. 272. *ubi tantum robur animi, ubi tam firmam solidamque mentem, quæ non dolore vincantur, non ignibus cedat, non verberibus ingemiscat.*

§. VI.

A DEFECTV CERTITVDINIS. Per ejusmodi tormenta tam verum, quam falsum elici potest. Accidit enim ut quis victus doloribus crimen fateatur, quod non commisit.

misit. Hieronym. tom. 1. Ep. ad Innocent. memorat de muliere adulterii accusata cum juvene commissi a Marito, Juvenis tormentorum impatiens crimen, quod non patrarat, fassus est, ideoque occisus: mulier miraculo servata. Valerius Max. l. 8. c. 4. simile exemplum narrat de M. Agrii servo. Huc referimus Philotam apud Curtium VI. 21. de quo dubitatum, *verone an mendacio liberare se a cruciatu voluerit, quoniam & vera professis & falsis dicentibus idem doloris finis ostenditur*, & lib. 7. 2. 34. *Philotas ultimis cruciatibus victus, verane dixerit, quæ facta probari non poterant, an falsis tormentorum petierit finem, re quoque recenti, cum magis possit liquere, dubitatum est.* Recte Autor. 2. ad Herenn. cap. 1. putat, *dolori credi non debere, quod aliis alio reticentior sit in dolore, quod ingeniosior ad comminiscendum; Quod denique sæpe scire aut suspicari possit, quid quæsitor velit audire: quod cum dixerit, intelligit sibi finem futurum doloris.* Econtra evenit, ut quis crimen, de quo quærebatur, non fateatur, ut apud eundem Val. Max. c. *Fannii servus sexies tortus pernegavit.* Ita Fulvii Flacci servus *octies tortus nullum omnino verbum, quo Dominus perstringeretur, emisit.* Est sc. hoc, quod & Tacitus habet. H. l. 32. *contumax etiam adversus tormenta servorum fides.* ap. Ammian. Marcell. l. 29. c. 9. Pasiphilus *crudeliter tortus de statu robustæ mentis non potuit deturbari, ut Eutropium Asiæ Proconsularem in justo mendacio perverteret.* Clarissimus pro utraque parte extat locus apud Tacit. A. XIV. 60. 3. *Actæ de ancillis, sc. Octaviæ, quæstiones, & vi tormentorum victis quibusdam, ut falsa annuerunt, plures perstitere sanctitatem Dominæ tueri.* En quædam ad placitum locutæ vi tormentorum, sed mentitæ sunt: a reliquis nullis tormentis extorquere potuit, quod volebat judex. Recte iterum Cicero in Partition. c. 9. quæstiones removet, quod & dolorem fugientes muli in tormentis ementiti persæpe sunt, morique maluerunt falsum fatendo, quam vere inficiando dolore: multi etiam suam vitam neglexerunt, ut eos, qui his chariores, quam ipsi

ſibi eſſent, liberarent. Alii autem aut natura corporis, aut conſuetudine dolendi, aut metu ſupplicii, aut mortis, vim tormentorum pertulerunt. Alii ementiti ſunt in eos, quos oderant. Huc trahi poteſt quæſtio, quæ de conjuratione in caput Hieronymi Syracuſanorum Principis habita eſt. Theodorus comprehenſus, quamvis de ſe haud cunctanter omnia faſſus, ad indicandos conſilii ſocios Andronodoro datur torquendus: tandem omnibus intolerandis patientiæ humanæ cruciatibus laceratur: victum malis ſe ſimulans, avertit a conſciis in inſontes indicium: Thraſonem eſſe autorem conſilii, mentitur. Liv. l. 24. Valerius Max. l. 3. c. 3. explicat. Quin etiam ſatellitem, in quo totius dominationis ſumma, quaſi quodam cardine verſabatur, falſa criminatione inquinando, fidum lateri ejus cuſtodem eripuit: beneficioque patientiæ, non ſolum, quæ occulta fuerunt, texit, ſed etiam tormenta ſua ultus eſt. Quibus Hieronymus, dum inimicum cupide lacerat, amicum temere perdidit. Eodem modo Zeno Eleates a Phalari tortus, ut conſilii participes ederet, nec nominavit quempiam, ſed proximum quemque ac fidiſſimum tyranno ſuſpectum reddidit. ibid. conf. & Suidam, Laërt. Ciceronem 2. Tuſch.

Nec tantum innocentium hæc laus, ſed & conſcii ſceleris & ſontes adverſus tormenta contumaces ſunt. Confer in Tac. A. XV. 57. 2. exemplum Epicharis, *quam non verbera, non ignes, non ira eo acrius torquentium, ne a fœmina ſpernerentur, pervicere, quin objecta denegaret; torqueri & mori maluit, quam Quæſitori conſcios prodere.* Jungere huic Græcum poſſemus *Sambicum*, qui annum perpetuum exquiſitis cruciatibus eſt dilaceratus, inter quos & animam efflavit; nec tamen conſcios judici nominavit. Vid. Erasmi Adag. Graviora Sambico. Applicemus huc, quibus fœminam illam tortam Seneca depingit. l. 2. controv. V. ut mariti ſecreta proderet. *Explicantur tyrannicæ crudelitatis adverſus infelicem fœminam apparatus, & alia inſtrumenta, virorum*

rum quoque animos ipſos viſu frangentia, ad excutiendam muliebri pectori conſtantiam proponuntur: inſtat tam denunciationibus, quam tormentis tyrannus & minando torquet. Tacet. Videt intentum Tyranni vultum, videt oculos minaces, & tacet, &c. Cæduntur flagellis artus, verberibus corpus abrumpitur. Tacet &c. Vicerat ſævitiam patientia, deerat jam ſanguis, ſuperabat fides. Illuſtratur quoque exemplo Cappadocum, qui a pueris ſe mutuo torquere equuleo ſolent, ut ad falſa ſe teſtimonia venundare poſſint: quemadmodum ſcribit vetus Perſii Interpres in Sat. VI. item Zenonis Eleatæ, qui nullis potuit tormentis adigi, ut conſcios delendæ tyrannidis indicaret apud Laërtium in vit. Seneca Epiſt. 78. cum multa contra dolorem diſſeruiſſet, tandem hoc quoque argumentum profert. Plus eſt *flamma ſc. quam dolor, & equuleus, & lamina, & vulneribus ipſis intumeſcentibus, quod ille renovaret & altius urgeret impreſſum. Inter hæc tamen alius non gemuit: parum eſt, non rogavit: parum eſt, non reſpondit: parum eſt, riſit, & quidem ex animo.* Cum Sylvanus Majeſtatis in Conſtantium Cæſarem commiſſæ accuſaretur, Proculus inter ipſius familiares, homo gracilis & morboſus, eculeo cum admoveretur metuentibus cunctis, ne vi magna tormentorum, levi corpore fatigato, reos criminum promiſcue citari faceret multos: contra quam ſperatum eſt, contigit. Is enim, inquit Ammian. Marcell. l. 15. c. 16. *quamvis ad confinia ipſa mortis vexatus, nec nominavit, nec prodidit aliquem.* Tertull. ad Martyr. cap. 4. & Apolog. circa finem meminit *meretricis Athenienſis, quæ conſciæ conjurationis, cum propterea torqueretur a tyranno, & non prodidit conjuratos, & noviſſimi linguam ſuam comeſtam in faciem tyranni expuit, ut nihil agere ſe ſcirent, tormenta etſi ultra perſeverarent.* Nomen meretrici fuit Leæna, de qua Plin. l. 7. cap. 23. Pauſanias in Atticis. Plura exempla vide apud *Valer. Max. l. 3. c. 3.* de ſervo barbaro, qui Asdrubalem interemit; de Anaxarcho, ut & de homine agreſti, qui L. Piſonem adortus eſt. ap. Tacit. IV. A. c. 45.

Atque ex hoc fundamento respondemus instantiæ Michaëlis Montani l. 2. des Essaias c. 5. qui putat, conscientiam scelere gravatam vix parem esse doloribus ferendis, innocentiam contra ultro deposcere tormenta. *ie pense, ait, que le fondement de ceste invention vient de la consideration de l' effort de la conscience.* &c. Resp. non negamus, magnam vim inesse conscientiæ: at præsentior est metus mortis, si fateatur. Externa enim quæ sensibus viciniora sunt, fortius animum percellunt, quam quæ in mente hærent. Est autem *mors terribilium terribilissimum* 3. Eth. c. 6. & sæpius conscientiam superat, ut homines id agant, quæ contra conscientiam sunt. Ratiocinatur enim cum isto nebulone, cujus mentionem facit Marsil. c. f. repetit. 25. *melius esse millies torqueri, quam semel gulam frangi, illud damnum per Chirurgum curari posse, hoc nunquam.* πάντων τῶν δεινῶν ὁ φόβος μάλιστα καταπλήττει τὰς ψυχάς. *Metus inter omnes res terribiles maximo impetu animos percellit.* Xenoph. l. 3. Cyropæd. p. 67. Accedit dolor, qui non in animo, ut conscientia, sentiur, sed corpore. *Anglis* inquit Schmith. de Rep. Angl. l. 2. c. 27. innatum est, ut mortem spernant, cruciatum non ferant, idcirco potius quidvis a se gestum profitebuntur, etiam Patris sui internecionem, quam ut cruciatui huic obnoxii amplius esse velint. Referre huc possemus *Epistolam Hieronymi tom. 1. ad Innocentium de muliere septies* icta Accusata mulier a Marito adulterii cum juvene. Hic volens compendio mortis longos cruciatus vitare in semetipsum mentitus est. Mulier perstitit negare. Ultra pars bonam habebat conscientiam. Sed altera impar doloribus, altera par fuit. Epistola prolixior est, quam ut describenda sit. Huc possemus adferre lapsos in primitiva Ecclesia, quibus ne optima conscientia constantiam inspirare potuit.

Ad Ecclesiasticam historiam si nos conferre vellemus, plurima ex Eusebio aliisque adduceremus exempla S. S. Martyrum, qui nullis tormentis, quamvis crudelissime lacerati, compelli potuerunt ad id, quod judices desiderabant.

bant. Ipſe Plinius, Ethnicus Epiſt. 97. teſtatur, *nihil cogi poſſe, qui ſunt revera Chriſtiani.* Cyprianus Sermon. 5. de lapſis. Non præſcripta exilia, non deſtinata tormenta, non rei familiaris damna & corporis ſupplicia terruere. Id. Ep. ad Martyres. *Toleraſtis usque ad conſumationem gloriæ duriſſimam Quæſtionem, nec ceſſiſtis ſuppliciis, ſed vobis potius ſupplicia ceſſerunt. Finem dolorum, quem tormenta non dabant, coronæ dederunt. Laniena gravior ad hoc diu perſeveravit, non ut ſtantem fidem dejiceret, ſed ut homines Dei ad Dominum vel ocius mitteret, &c. Vidit. admirans præſentium multitudo cœleſte certamen Dei, ſpirituale certamen, prœlium Chriſti; ſtetiſſe ſervos ejus voce libera, mente incorrupta, virtute divina, telis quidem ſecularibus nudos, ſed armis fidei credentes armatos. Steterunt torti torquentibus fortiores, & laniantes ungulas, pulſata & laniata membra vicerunt. Inexpugnabilem fidem ſuperare non potuit ſæviens diu plaga repetita, quamvis rupta compage viſcerum, torquerentur in ſervis Dei non jam membra, ſed vulnera.* Id. de laude Martyrii. *Quantæ ſit gloriæ ponderate, hujus vitæ cupiditatibus atque ab omni animum natura mundique commercio ſegregatum, contra adverſantis diſcrimen opponere, nec ſævitiam torquentis horrere: animari hominem dolore, quo credatur extingui & id ſibi in augmentum virtutis aſſumere, quod cruciatui putat prodeſſe, qui punit. Nam prædurantibus licet coſtis reſultans ungula recurrat in vulnus & euntibus flagris cum avulſa corporis parte rediens habena ducatur; ſtat immobilis tamen pœnis ſuis fortior.* Similia habet Theodoretus θεραπευτ. l. de Martyribus. Nazianzenus Orat. in Julian. cum Marci *Arethuſii* Martyrium deſcribit, maxime Euſebius in Hiſtor. Eccleſ. paſſim. Taceo jam Martyres audaculos: Circumcelliones profero, qui ſe temere & ſponte ad Martyria & tormenta offerebant, & ſpernendo tormentorum dolores, docebant, tormenta non eſſe idoneum veritatis inquirendæ medium. Montaniſtæ, apud Euſebium. l. 5. H. E. c. 15. jactitabant, *ſe non paucos habere martyres, &c. ſic & aliarum hæreſium pro-*

pugna-

pugnatores per multos venditant se habere martyres: non tamen veritatem *penes se tenere fatebimur: primi ex Marcionis hæresi Marcioniſtæ vocati ſunt, permultis ſe Chriſti martyribus abundare prædicant, &c.* Alii contra victi tormentis ore negarunt non animo, Tertull. Apolog. Edit. Rhenan. p 808. *Unde iſta perverſitas? ut etiam illud non recogitatis, ſponte confeſſio magis credendum eſſe, quam per vim neganti, vel ne compulſus negare, non ex fide negaverit, & abſolutus ibidem poſt Tribunal de veſtra rideat æmulatione iterum Chriſtianus.* Non ſane putavit, tormenta viam eſſe, qua judex poſſit ad veritatem & certitudinem penetrare. Pertinet huc Epiſtola Cypriani 53. ad *Fortunatum*, & alios collegas, de iis qui per tormenta ſuperantur. Puto his indulgentiam Domini non defuturam, quos conſtat ſtetiſſe in acie, nomen confeſſos eſſe: violentiam magiſtratuum & populi furentis incurſum immobiles fidei obſtinationem viciſſe, paſſos eſſe carcerem, diu inter minas Proconſulis & fremitum populi circumſtantiis, tormentis laniantibus ac longa iteratione cruciantibus repugnaſſe, &c. in noviſſimo tamen infirmitate carnis ſubactos. Idem de Lapſis. *Lapſus poteſt rogare & dicere. Certare quidem fortiter volui, & ſacramenti mei memor devotionis ac fidei arma ſuſcepi: ſed me in congreſſione pugnantem cruciamenta varia & ſupplicia longa vicerunt. Stetit mens ſtabilis & fides fortis, & cum torquentibus pœnis diu anima immobilis luctata eſt: ſed cum duriſſimi judicis recrudeſcente ſævitia jam fatigatum, jam laſſum corpus, nunc flagella ſcinderent, nunc contunderent fuſtes, nunc equuleus extenderet, nunc ungula effoderet, nunc flamma torreret: Caro me in colluctatione deſeruit, infirmitas viſcerum ceſſit, nec animus ſed corpus in dolore defecit.* Quoties horum lapſorum recordor, incidit illud Apoſtoli. *1. Cor. 10, 13. de tentatione non niſi humana.* Nondum initium ſumſerant illæ perſecutiones Chriſtianorum, nondum tortores experti erant, nondum μέχρις αἵματος *Hebr. 12, 4. uſque ad ſanguinem* reſiſtebant. At cum jam in Chriſtianos expediebantur omnia tormentorum

torum genera, cum *ad sangvinem usque* resistendum erat, illud erat οὐκ ἀνθρώπινον, *non humanum vel supra hominem*, nec poterant humanis viribus ea sustinere Christiani, sed cogebantur ad nutum tortoris non veritatem, quam tamen quærit tortor, dicere, sed mentiri. Qui tormenta superarunt, illis assignat Augustin. l. 13. de C. D. c. 7 non vim propriam, sed *opitulationem divinam*. & Cyprian. Ep. 9. ad Martyres, virtutem divinam, id est, gratiam extraordinariam. Extant quoque Petri Alexandrini Episcopi Canones ap. *Balsam. in Nom. in fin.* qui accurate distinguunt inter lapsos post tormenta, & sponte ruentes. Illos sic describit. *Delati sunt, in custodiamque conjecti, tormenta non sufferenda & intolerabilia flagella, & multas alias graves necessitates sustinuerunt: postea autem sunt a carnis imbecillitate proditi &c. multum decertarunt & diu restiterunt. &c.* Illustrare hæc possemus exemplo Origenis, apud Eusebium l. 6. c. 2. &3. cujus *animum tanta cupiditas occupavit Martyrii, ut prope se ultro offerret periculis, &c. perfeciſſet etiam, nisi Mater omni ejus vestitu clam ablato, domi eum manere necessario coëgisset.* At hic fervor postea deferbuit, sensit tormenta, non pertulit. Euseb. l. 6. c. 32. Qualia & quam acerba pro Christi verbo perpessus est vincula, quæ corporis tormenta, quæ supplicia, ex catena ferrea in interioris carceris recessu collo impacta, & quomodo permultis diebus pedes ad compedes ligneas intrusi, quatuor foraminum interstitiis interpositis, distractione distenti fuerint: quæ ignis & incendii minæ &c. At quid postea? Si vera sunt, quæ Epiphan. hær. 64. habet, non permanserunt illi, quæ ad præmium consequendum pertinent, in finem. &c. idolis tandem sacrificavit, & a confessoribus ac Martyribus re cognita rejectus est. Inde Alexandriæ non potens ferre exprobrantium sannas discessit & Palæstinam inhabitare elegit. Quin adsit ipse Ulpianus, qui 7. libros de torquendis Christianis non ad historiæ fidem sed ad suppliciorum acerbitatem scripsit, l. 1. §. quæstioni 23. ff. de quæstionibus. *Quæstio res est fragilis,*

 inquit,

inquit, *& periculosa & quæ veritatem fallat, nam plerique patientia sive duritia tormentorum ita tormenta contemnunt, ut exprimi illis veritas nullo modo possit: alii tanta sunt impatientia, ut quodvis mentiri quam pati tormenta velint.* Cur autem ad tam dirum modum homines interrogandi veniret judex, si est fragilis & fallax. Et quid aliud agunt hodierni JCti, qui tam operose, solicite, curiose & trepidanter hanc materiam tractant, quam quod Judici hoc Quæstionis genus suspectum reddant, ut deinde in conscientiæ foro sibi ipsi satisfacere nequeat, sed dubitare cogatur. Eodem modo loquitur tit. 50. §. 13. lib. 60. Βασιλικῶν. Propter audaciam vel formidem. τῶν βασανιζομενῶν ὰ πάντοτε δεῖ πεςέυειν, ἢ ἀπιςεῖν τοῖς κατα θέσιν αὐτῶν, *eorum, qui Quæstioni subjiciuntur, non semper est confessionibus eorum habenda aut non habenda fides.* Scholiastes Græcus addit. ἀσθενὴς καὶ, ἐπικίνδυνός ἐςι καὶ τὴν ἀληθείαν ἔσθοτε ἀπατεῖ καὶ πλανῆ. *fragilis & periculosa est quæstio & veritatem plerumque fallit.*

§. VII.

AB OFFICIO JUDICIS. Judicem non debere ex suspicionibus judicare extra controversiam esse puto. Patet illud 1) ex *Deut. 17, 4. Si scelus aliquod renunciatum tibi fuerit atque audieris, inquirito diligenter: ac si vera & certa fuerit res illa, &c.* 2) *ex ratione*, quia omne judicium, si est actus justitiæ, fluere debet ex recta ratione. At suspicio non est recta ratio; 3) *ex exemplis.* Sit unum de Pausania apud Nepotem in Pausan. Spartani *non putabant de Pausania, claro viro suspicionibus oportere judicari.* Consentiunt leges, quas ut alienas omittimus. At quæso, quæ tormenta Judicem certum reddere possunt, reum dolore & equuleo coactum vera dixisse & non mentitum fuisse? *Mentiuntur plerumque torti*, Quintil. declam. 379. Adsit tamen magnus ille Episcopus Hipponensis Aurelius Augustinus l. 19. de Civ. Dei c. 6. cui uni malim credere, quam centum ejusmodi, qui de torquendis Christianis scripserunt, Ethnicis. Notamus hic Augustinum Papiniano, Ulpiano, Paulo, Modestino

fuisse

fuiſſe poſteriorem per integrum ſeculum cum dimidio: adeoque horum doctrinam de præſumtionibus violentis, ſemiplena probatione &c. vel ex ſola praxi ipſi non fuiſſe incognitam. Quid autem dicit? *Hi judicant, qui conſcientias eorum, de quibus judicant, cernere nequeunt &c. Quid cum in ſua cauſa quisque torquetur: & cum quæritur, utrum ſit nocens, cruciatur, & innocens luit pro incerto ſcelere certiſſimas pœnas: non qui illud commiſiſſe detegitur, ſed quia non commiſiſſe neſcitur. Ac per hoc ignorantia judicis plerumque eſt calamitas innocentis. Et quod eſt intolerabilius, magisque plangendum, rigandumque, ſi fieri poſſet, fontibus lachrymarum, cum propterea judex torqueat accuſatum, ne occidat neſciens innocentem, fit per ignorantiæ miſeriam, ut & tortum innocentem occidat, quem ne innocentem occideret, torſerat. Si enim ſecundum iſtorum ſapientiam* (veramne & non ſimulatam) *delegerit ex hac vita fugere, quam diutius illa ſuſtinere tormenta: quod non commiſit commiſiſſe ſe dicit. Quo damnato & occiſo, utrum nocentem an innocentem judex occideret, adhuc neſcit: quem ne innocentem neſciens occideret, torſit: ac per hoc innocentem, ut ſciret, torſit: & dum neſciret, occidit &c.* Jungimus Ethnicum Quintil. declamat. 18. *Excedit omnem immanitatem, filium ideo torquere, ut ſcias, an innocens torqueatur.* Huc pertinent omnes diſputationes Rhetorum pro tormentis & contra tormenta. Si enim cauſam juvant, tunc tormenta extollenda docent, ὅτι ἀληθεῖς μόναι τῶν μαρτυριῶν αὗται. *quia veræ ſolæ ex teſtimoniis ſunt.* Si non? evertenda quod ἀναγκαζόμενοι, *qui cogantur*, tam falſa dicant quam vera, & ῥᾳδίως καταψευδόμενοι, ὡς παυσόμενοι θάττον, *mentientes facile; ut requieſcant* citius. Ariſt. lib. 1. Rhetoricorum c. 15. eadem habet Rhetor. ad Alexand. c. 17. ubi tandem concludit, τὰς μὲν οὖν βασάνους ἐκ τῶν τοιούτων πιθανὰς καὶ ἀπιθάνους καταστήσομεν. *Quæſtiones* (ſive tormenta) *ex iis probabiles & improbabiles conſtituemus.* At quod probabile tantum eſt; illud non eſt certum, multo minus excludit formidinem oppoſiti. In hoc enim differt proba-

bile a certo, quod hoc excludat formidinem oppositi. Similia habent latini Rhetores. Autor l. 2. ad Herenn. c. 1. cum pro tormentis etiam loquitur, illa confirmari *vult iisdem viis, quibus omnis conjectura tractatur, sc. ut trahatur ad verisimilem suspicionem.* Ciceroni E. confessio in tormentis edita ultra conjecturæ & verisimilis suspicionis modum non ascendit: quæ sufficientem causam non præberet judici tantis cruciatibus ipsa morte acerbioribus hominem subjiciendi. In partitionibus c. 9. *non esse obscurum, in utraque parte esse exempla & ad Conjecturam faciendam locos.* lib. 2. Rhet. c. 2. *Nunc exponemus in conjecturalem constitutionem, qui loci communes incidere soleant, &c. quæstionibus credi oportere & non oportere.* Quintilianus. 5. Instit. c. 4. plenas esse ait de hac re *orationes Veterum ac novorum, & infinitatem* circumstantiarum *varietatem.* Huc referri posset, quod Quæstio ad statum Orationis *conjecturalem* referatur. At hoc argumentum apud Artis peritos forsan non magnopere pugnaret.

Dices. Quæstioni non aliter fides habenda est, quam si finita quæstione post aliquod temporis intervallum repetita confessio apud acta fuerit. Resp. habet & hoc Plautus in Truculent. Act. IV. scen. 3.

Rogavi ego vos verberantes & pendentes simul:
Commemini, quo quicque pacto sitis confessæ: scio.
Hinc nunc volo scire eodem pacto, si sine malo fateamini.

i. e. sine verberibus & dolore. At difficultatem non tollis. Sciunt enim, nisi ad placitum loquantur Quæsitoris, se revocatum iri ad tormenta, ubi spontanea non censeri potest ejusmodi confessio, quæ ex metu periculi fit. Nec refert quicquam aliquis compulsus fecerit, vel metuens, ne compelleretur: Idemque de timore mali, cum præsens adest, quod de malo ipso judicari solet. Id quod non obscure ap. Plautum significat in Persa Virgo, cum ait. act. M. sc. 1.

Cogi-

Cogita hoc Verbum, Pater, Herus ſi minatus eſt
Malum ſervo, tametſi id futurum non eſt, ubi captum eſt flagrum
Dum tunicas ponit, quanta afficitur miſeria, ego nunc, quod
Non futurum eſt, formido tamen.

Qua ratione etiam timor armorum idem operatur, quod vis ipſa armis illata. Cicero explicat. pro A. Cœcin. *Tu vim negabis eſſe factam, ſi cædes & occiſi facta non erit? Ego exercitus maximos ſæpe pulſos & fugatos eſſe dico terrore ipſo, impetuque hoſtium ſine cujusquam non modo morte, verum etiam vulnere. Etenim non ea ſola vis eſt, quæ ad corpus noſtrum vitamque pervenit, ſed etiam multo major ea, quæ periculo mortis injecto, formidine animum perterritum loco ſæpe & certo de ſtatu dimovet.* & poſt. *dubium non eſt, quin major adhibita vis ei ſit, cujus animus ſit perterritus, quam illis cujus corpus vulneratum ſit.* Exemplo eſſe poteſt ipſe Philotas apud Curtium l. c. quem, licet in eculeo confeſſum, non ante damnari Alexander ſuſtinuit, quam denuo ex intervallo rogatum, quæque faſſus in tormentis fuerat agnoſcentem. Agnovit quidem Philotas ſed metu, *ne rurſus excruciaretur.* l. 6. c. 2. n. 36. Accedit & illud, quod plerumque judex vel Quæſitor interminetur, quæſtionem ſed denuo de eo, ni fateatur, habiturum. Quo in caſu omnino probabiliter exiſtimandum eſt, recte timuiſſe, cui per Judicis pœnale præceptum interminatum eſt, præcipue cum minacem adhibuit vultum Quæſtor, ut apud Senec. l. 3 controverſ. 14. *inſtat tam denunciationibus quam tormentis tyrannus & minando torquet, tacet: videt intentum tyranni vultum videt oculos minaces.* Quis enim non metu extortam confeſſionem interpretabitur, ſi ab aſpero ſævoque quæſitore, qui quod pollicebatur, præſtare minasque ſtatim exequi poterat, interminatum compererit; maxime ſi is, qui tortus eſt, ſit vel fœmina vel effœminatus & meticuloſus, qui omnia etiam eluſoria exhorreſcunt. Talem autem confeſ-

ſionem etiam apud acta deinde factam ſpontaneam eſſe & ſufficientem inducere probationem, nemo mihi perſuadebit. Scit enim, niſi ad placitum reſpondeat quæſitoris, ſe iterum raptum iri ad eculeum. Ita & Callicles apud Plautum l. c.

- - - edico prius.
Nec duplices habeatis linguas,
Niſi ad tintinnaculos vultis vos educi viros.

Quis has ancillas non perterrefactas diceret his feralibus minis, quæ jam tormenta expertæ erant. Extra dubium eſſe puto, ſi qui in conſpectum tormentorum deducantur, animos non mulierum tantum ſed & virorum lugubri iſto apparatu frangi. Sic Xychus ille apud Livium l. 40. *qui conſpectum tormentorum verborumque non ſuſtinuit: ordinemque omnem facinoris legatorum miniſteriique ſuis expoſuit.* Et Natalis apud Tacit. A. XV. 56. 7. *qui tormentorum conſpectum & minas non tulit, quem pari imbecillitate ſecutus eſt Scevinus* ib. n. 3. Ita apud Livium l. 26. *Numidarum* transfuga aliquis *cum literis ad Hannibalem captus cum tormenta poſci & parari videret, faſſus eſt.* Et l. 27. equites 4. Gallos & duo Numidas ab Aſtrubale ad Hannibalem miſſos cum literis, *mutus tormentorum admotus fateri vera cŏgit.*

§. VIII.

AB HORRORE NATVRÆ. Nam *vivunt tam multæ gentes & barbaræ, quæ ferum & inhumanum arbitrantur torqueri hominem, de cujus facinore dubitatur.* & poſt. *profecto carnifices animos habemus, qui ſuſtinere poſſumus gemitus & lacrymas tanto cum dolore expreſſas, hominis, quem neſcimus ſitne nocens.* Lud. Viv. ad l. 19. Auguſt. c. 6. *Si mori oporteat, quod genus feritatis eſt ipſum prius excarnificare &c. Populus tam horrendam feritatem videre non aſſuefactus ex hac miſeria dolorem hauriret: Principem quoque & judices abominaretur, qui tale genus crudelitatis inveherent.* Schmith. de Repub.

Repub. Angl. l. 2. c. 24. Etiam ſontibus & reis ſuo modo debetur commiſeratio; nedum illis, quos ſontes eſſe nondum exploratum habemus. Bias damnaturus aliquem ad mortem, lacrymatus eſt, τῇ φύσει τὸ συμπαθὲς *naturæ affectum, legi ſuffragium reddidit* Stob. 44. Siden. Apoll. l. 1. Ep. 7. laudat Imperat. *quibus amare palam liceat & capite damnatos.* Lactant. l. 6. Inſt. *maximum ſcelus putat odiſſe hominem vel nocentem.* Tacit. A. VI. 19. inter alias Tiberii crudelitates & hæc recenſet. *quod amicis* damnatis & occiſis *adſiſtere, adlacrymare; ne viſere quidem datum*, & poſt *Intercideraſortis humanæ commercium vi metus: quantumque ſævitia gliſceret, miſeratio arcebatur.* Si autem miſeratio etiam damnatis debetur; multo magis illis, de quorum ſcelere adhuc dubitatur.

§. IX.

A VETERVM INIQVITATE. Nam & ſervi in cauſa Dominorum rapiebantur ad tormenta, *qui tamen nihil commiſerant.* Quamvis Cicero pro Dejotaro ſignificet hoc interdum de *more majorum fuiſſe vetitum:* attamen apud Tacitum. A. ll. 30. 4. & 5. in cauſa Libonis *ſervos per tormenta interrogari placuit. Et quia vetere SCto quæſtio* in Caput Domini prohibebatur, callidus & novi juris repertor Tiberius mancipari ſingulos actori publico jubet: ſc. ut in Libonem ex ſervis ſalvo SCto quæreretur Arcadius ſancivit, ſi ea rei conditio ſit, Arenarium teſtem vel ſimiles perſonas admittere cogimur, ſine tormentis, teſtimonio eorum credendum non eſſe: ſicut nec ſervis olim ſine quæſtione credebatur.

Dices. *Perſonis viliſſimis ut arenariis, ſervis, &c. ſine tormentis non creditur, quod contumaciter & obſtinata ſua malitia reticere veritatem intelligantur.* Reſp. 1. in tenui fortuna major ſæpe hominum integritas, ut qui nullam jacturam bonorum exhorreſcunt, quam in aliis, quos varia pericula fortunarum, honoris, famæ &c. turbare poſſunt.

2. Ad

2. Ad minimum ſunt homines, qui ſecundum contrariæ opinionis aſſertores, æque natura nati ſunt liberi & æquales. Etiam *in mancipio cogitandum*, inquit Seneca. l. 1. de Clementia. c. 18. *non quantum illud impune pati poſſit, ſed quantum tibi permittat æqui bonique natura.* Sicut autem per ſervitutem aut vilitatem non deſinit eſſe homo ad imaginem Dei creatus: ita etiam longe præſtantior eſt, quam ut propter civilia delicta torquendus ſit. Id. Ep. 31. in fin. *animum rectum, bonum, magnum, quid aliud voces, quam Deum in humano corpore hoſpitantem? Hic animus tam in equitem Romanum quam in libertinum, quam in ſervum poteſt cadere. Quid eſt Eques Romanus, aut libertinus, aut ſervus? Nomina ex ambitione aut injuria nata.* Fluit hæc opinio ex veterum duris de ſervorum conditione placitis, *ſervum totum eſſe Domini, nec juris aut injuriæ capacem, habendum pro mortuo & nullo, Dominum habere jus vitæ & necis, &c.* quæ Chriſtiana Religio dudum mitigavit. Juvenalis ſat. VI. dum loquitur de Dominis præcipitanter nimis ſervos ad crucem rapientibus. *Nulla unquam de morte hominis (etiam viliſſimi) cunctatio longa eſt*, exclamat: ita & nos, quando ob pecuniariam cauſam vel in caſu teſtimonii deponendi ita abripiuntur. *Vis tu cogitare iſtum, quem ſervum tuum vocas, ex iisdem ſeminibus ortum, eodem frui cœlo, æque ſpirare, æque vivere, æque mori. Tum tu illum ingenuum videre potes, quam ille te ſervum.* Senec. Ep. 47. Auget rem, quod in cauſis olim pecuniariis tantum, ſervi tamen ad torturam rapti fuerint. Nam Divus Pius reſcripſit, *poſſe de ſervis haberi quæſtionem in pecuniaria cauſa, ſi aliter veritas inveniri non poſſit.* Et Diocletianus, *interrogari ſervos de facto ſuo, non ſolum in criminali cauſa, ſed etiam in pecuniaria poſſe non ambigitur.* At nulla eſt proportio inter tam acerbiſſimos cruciatus corporis, & pecuniam. Etiamſi concederemus in delictis atrocibus, quæ pœnam capitalem poſt ſe trahant, non plane abſurdam eſſe quæſtionem: in cauſis tamen pecuniariis, & ubi tantum pecuniæ periculum eſt, nullam proportionem

inve-

inveniri poſſumus. Abſurdum enim eſt, ejusmodi probationes criminis petere, quæ ipſa pœna crimini debita ſunt acerbiores. Si in cauſis liberalibus, cum de ſtatu quæritur, ceſſant tormenta, cur non etiam in pecuniariis. Longe autem illa gravior eſt, ideoque etiam judicibus pedaneis ademta. Atque ex his fundamentis miramur, cur Pontifex Alexander III. c. 1. X. Depoſiti Clericum depoſitarium propter rei depoſitæ furtum torturæ ſubjiciat, cum alias furtum tantum ſit delictum privatum; nec capitis pœnam de jure antiquo poſt ſe traxerit.

§. X.

EX COMPARATIONE CVM CENSVRA ECCLESIASTICA, quæ ſine tortura peccata corripit. Habet illa ſuas pœnas, interdictum & excommunicationem ſive majorem ſive minorem; atque ſic ſine violentis mediis tendit ad ſuum finem, quæ indagare nequit, Domino commendat usque ad meſſem & plenam eradicationem zizaniorum. Auguſt. l. 3. contr. Epiſt. Parmeniani c. 2. *Miſericorditer corripiat homo, quod poteſt. Quod autem non poteſt, patienter ferat, & cum dilectione gemat ac lugeat, donec aut Deus deſuper emendet & corrigat, aut usque ad meſſem differat eradicare zizania & plenam ventilationem.* Cur igitur Respub. non poſſet tendere ad finem ſine tormentis.

§. XI.

A MVLTIS DIFFICVLTATIBVS, „quibus ſe con„trariæ ſententiæ Patroni intricant. 1. An tortura ſit meri „vel mixti imperii? quod ſit crimen grave aut leve? An „inceſtus jure civili fuſtigationis tantum pœna coërcendus? „An in criminibus extraordinariis, quæ definitam pœnam „non habent, ſed quam judex extra ordinem pro arbitrio „imponit, tortura locum habeat? An furtum, an fœnus „improbum torturam admittat? An ex maleficio civiliter „agatur in cauſa pecuniaria, ſi ſit magna pecuniæ ſumma, „ſi annexum habeat delictum, ut Mercatores falliti? An

„feudi Dominus, ſi Vaſallus grave crimen commiſit, ob „quod feudum amittitur, poſtulare queat, ut Vaſallus tor„mentis ſubjiciatur? An accuſatori probationibus ſe deſti„tutum aſſerenti juramentum deferendum? At ſi judex ſine „indiciis aliquem ad torturam rapiat, ille etiam crimen „fateatur, ac poſt torturam demum ſuperveniant indicia „legitima, Reus ex confeſſione ſua damnari poſſit? Quo„modo differat indicium, conjectura, præſumtio, ſuſpi„cio. An unius teſtimonium de crimine admiſſo præbeat „indicium ad torturam? An confeſſio propria, fama, fu„ga, loci acceſſio, inimicitia capitalis, vultus mutatio, ſi„lentium, aſſertio de ſociis, de mandatore delicti, de pa„ciſcente; ſic frequentatio loci, vicinus malæ conditionis, „poſtulatio rei ultronea, ut in ſe inquiſitio fiat, denum„ciatio ejus, qui ſe vidiſſe flagitium ait, converſatio cum „malis, receptatio, aſſociatio, ſecreta allocutio, Phyſi„ognomia &c. ſint indicia ſufficientia ad torturam? Præ„tereo nunc indicia ſpecialia furti, rapinæ, adulterii, ve„neficii, infanticidii, &c. quæ & dubia & intricata, & in„finita fere, vix omnia comprehendi poſſunt. An per „unum teſtem fide dignum probetur indicium? plures te„ſtes ſingulares quando faciant indicium? an admittendi „ad teſtimonium minores, mulieres, infames, inimici, in„habiles? an detur appellatio in his rebus? Quæ ſint illæ „perſonæ, quæ tormentis interrogari non poſſunt? Quan„tum adhuc Chaos reſtat de generibus torturæ, de modo „torquendi, ſic an tortura repeti poſſit? quando rei con„feſſio tormentis expreſſa ſit rata? quid agendum, ſi re„vocetur? quid cum judice faciendum, ſi reum illegitime „torſit? &c.„ Vix ſane judex e tantis tricis ſe extricabit, aut in ſuæ conſcientiæ ſcrutinio ſecurus erit, ſe modum non exceſſiſſe. Eſt ſane res ardua & graviſſima, ubi de capite hominis agitur: non hic ludendum aut dubitanter aut trepidanter agendum: ſed omnes conſultationes certo fundamento niti debent; quale vix ullum ſperari poteſt in tanta diſſenſione Dd. & opinionum. §. XII.

§. XII.

A PAVCITATE PERSONARVM, quæ torturæ ſubjici poſſunt. Excuſantur enim a tormentis impuberes, furioſi, mutus & ſurdus, ſenex, gravi affectus valetudine, fœmina prægnans, puerpera, omnes, quibus nomen Clariſſimi competit, ut perſonæ Illuſtres, Nobiles, Senatores, Equites, Doctores; ſic & clerici, milites, Decuriones, &c. Manet ergo tortura Plebejorum propria. Si autem Respub. poteſt conſiſtere ſine tortura eorum, qui potentia, autoritate, ſcientia armati plus nocumenti dare & magis delicta ſua celare poſſunt, cur ergo viles tantum animæ & plebejæ torturæ ſubjiciunt, a quibus ſcelera nec tanta, nec in tanto ſecreto metuenda?

§. XIII.

Claudimus noſtras rationes teſtimonio B. Lutheri, qui tom. 7. Jenenſi, fol. 359. & ſeqq. quamvis non ex toto damnet, neganti tamen propior videtur in ſcripto contra Epiſcopum Magdeburgenſem. Weil die Marter im Kercker eine gefährliche Rechtfertigung iſt, und ohne Noth nicht zugebrauchen iſt, dann oft Unrecht da begangen wird: Und der Cardinal eine feine Brücke, ja eine öffentliche freye Straſſe für ſich hatte zum Recht, ꝛc. ſo hätte er ſollen Gottes Gebot nach dieſelbe freye Straſſe gehen, und GOtt nicht verſuchen mit der gefährlichen Rechtfertigung, dann alle Menſchen, es ſeyn Richter oder Part, ſeyn ſchuldig, daß ſie GOtt nicht verſuchen. Darum ob der Cardinal für der Welt ſolche Rechtfertigung ſchmücket, ſo iſt er doch damit vor GOtt verdammt, als der ſie mit Gottes Verſuchung gewonnen, ꝛc. & poſt. p. 360. Wie oft iſt es auch mehr geſchehen, daß etwan Leuthe ſeyn hingericht auf ihr Bekäntnus, da man hernach über etliche Jahr erſt bekommen hat die recht ſchuldigen; Und iſt jenem gleichwohl Unrecht geſchehen. Das rede ich darum, wie oben geſagt, wo man das lichte tägliche Recht haben kan, ſoll man ſolch finſter Nothrecht meiden, oder heißt GOtt verſucht, das iſt verboten bey Gottes Zorn und Ungenaden, ꝛc.

Adjungimus Ludovicum Vivem in Auguſtinum l. 19. de C. D. c. 6. Zepperum de LL. Moſaicis. l. 5. c. 10. Grevium, quem tamen videre non contigit in *Tribunali reformato*, qui expreſſe noſtram defendunt ſententiam.

CONTRARIAM SENTENTIAM ſi expendamus, multa occurrunt notatu digna. Sequamur veſtigia Weſenbecii Paratit. l. 48. ff. tit. 18. Ita ille numero. 1. Quia vero crimina plerumque clam arbitris & occulte committuntur, ut ſæpe copia teſtium haberi non poſſit, ideoque more majorum introductum eſſe, inquit Cicero part. Orat. ut per tormenta veritas exquiratur &c. Ex quo diſcurſu aliquot formari poſſent objectiones.

Obj. 1. Praxin introductam aliud velle. Reſp. Quid Praxin memoras? Sic etiam *Parrhaſius, pictor Athenienſis* excuſatur, qui *cum Philippus captivos Olynthios venderet, emit unum ex his ſenem, perduxit Athenas, torſit* usque ad mortem *& ad exemplar* deficientis *pinxit Promethea, deinde tabulam in templo Minervæ poſuit.* Ita enim excuſatur apud Senec. l. 10. controverſ. 5. multum *ſemper licuiſſe artibus. Medicos ut vim ignoratam morbi cognoſcerent, viſcera reſcidiſſe: hodie cadaverum artus.* Sed ſit Praxis. Quoties theoria recedit a Praxi? quoties etiam apud illos ipſos Labeo aliquis fiducia ingenii quædam innovat a communi conſenſu Doctorum recedentia? Philoſophia libere res tractat, nec curat quis dixerit, ſed quam vere dicatur: Amicum judicat Socratem, Platonem, Ulpianum, Paulum, Modeſtinum &c. ſed magis veritatem.

Dices. At etiam Honorius & Arcadius, Valens, Valentinianus, Juſtinianus, & Impp. Chriſtiani hæc retinuerunt. Reſpondet Lud. Vives ad L. 19. C. D. c. 6. *Miror, Chriſtianos homines tam multa Gentilia, & ea non modo charitati & manſuetudini Chriſtianæ contraria, ſed omni etiam humanitati, mordicus tanquam religioſiſſima retinere.*

At, inquit Weſenbecius, *pleraque crimina clam arbitris, & occulte committuntur, ut ſemper copia teſtium haberi nequeat:*

queat: ita multa ſcelera manerent impunita. Reſp. Quod mandatum divinum, quæ neceſſitas Reip. exigit, ut omnia ſcelera occulta a judice temporali eruantur & puniantur? Excuſatur judex, ſi debitam adhibuit diligentiam: quæ veſtigare nequit, ſupremo judici relinquat: ut ad dira iſta tormenta decurrat opus non eſt. Imo auſim dicere, Deum certo reſpectu non velle, ut omnia occulta a judice temporali eruantur & puniantur, quia *ſtatuit Diem, in quo judicaturus eſt Orbem terrarum. Act. 17, 13.* Hic, hic erit illud tribunal, coram quo occulta producentur & examinabuntur. *Nihil erit opertum, quod non revelatur Matth. 10, 26.* Conf. *Marc. 4, 22. Luc. 8, 17. c. 12, 2.* Hinc dicitur *Dies ἀποκαλύψεως, Revelationis,* quia tunc revelabit Deus occulta cordium. *1. Cor. 4, 5.* ac libri aperientur, in quibus omnia cogitata, dicta, facta etiam occultiſſima ſcripta ſunt. *Apoc. 20. 12.* Hic eſt ille Dies, qua *judicabit Deus occulta hominum. Rom. 2, 16. cum Dominus venerit, iſte illuminabit abſcondita tenebrarum. 1. Cor. 4, 4.* Cur judex ſecularis occuparet alienum negotium, & tam diris modis inquireret occulta, quæ Deus ſibi reſervavit? Eleganter Chryſoſtom. hom. 46. ad Popul. Antioch. *Nec ab omnibus,* inquit, *hic exigit Deus, ne reſurrectionem deſperes, & judicium deſinas expectare, quaſi omnes hic reddant rationem. Nec rurſum omnes abire permittit impunitos, ne rurſum omnia providentia carere putes. Verum & punit & non punit. Et in quantum punit oſtendit, quod hic punitos, & illic rationem expoſcet. In quantum autem non punit, facit, ut credas, quod eſt aliquando poſt præſentem peregrinationem tremendum tribunal.* Ut ergo Magiſtratus in conſultando *conſilia, quibus impar eſt fato.* i. e. Deo permittit. Tacit. A. VI. 46. 4. ita & in vindicando, poſtquam debitam adhibuit diligentiam, iniquos Deo *in diem judicii reſervat cruciandos. 2. Pet. 2, 9.* Non abſurde Alexander Papa q. 6. 15. c. 1. *Si omnia in hoc ſeculo vindicata eſſent, locum divina judicia non haberent.* Inſuper ex criminibus clam arbitris commiſſis citius, *Judex remotæ*

tantum indicia ad torturam non ſufficientia & *ſuſpiciones* hauriet, quam *ſemiplenas probationes.*

Dices cum Patris de Puteo tract. de ſyndicat. & torturam v. de repetition. n. 6. *Sine timore torturæ non poſſet mundus in pace ſtare.* & cum aliis, *aperiretur occaſio delinquendi, quia vix per aliam inquiſitionem delicta protrahi in lucem & veritas cognoſci poſſet.* Reſp. 1. per inſtantiam. Respubl. Davidica & Salomæa in pace ſtetit ſine tortura: ſic & alia Regna, quorum ſupra mentionem fecimus. 2. Melius eſt, ut dimittantur centum nocentes quam condemnetur unus innocens; interim rariſſime contingit, ut judex nulla inquiſitione penetrare queat. 3. Dantur adhuc alii inquirendi modi. Laudat Auguſtinus Ep. 159. & ſeqq. Marcellum Tribunum, *quod horrenda facinora Donatiſtarum eruerit, non extendente equuleo, non ſulcantibus ungulis, non urentibus flammis, ſed verberibus virgarum.* Contrariæ ſententiæ Patroni negant alias de ſe confeſſum, ne aliena ſalus in dubium vocetur, in caput aliorum quærendum. At ſi hæc ratio apodictice concluderet; cur non liceret etiam ex ſponte confeſſis alios quoque ſontes eruere, & ſontes exterminare?

Provocat Weſenbecius ex Cicerone ad Athenienſium & Rhodiorum Rempubl. At has bene conſtitutas fuiſſe Respublicas unde probabit? Exempla imitanda non ex deterrima Democratia, ad quam Athenienſium prolapſam fuiſſe Philoſophus *2. pol.* 10. diffitetur, deſumenda ſunt, ſed ex bene formatis Rebuspublicis, qualis fuit Davidica & Salomæa.

Pergit Weſenbecius n. 3. *Cauſſa efficiens quæſtionem eſt mos antiquiſſimus omnium fere bene inſtitutorum Populorum communis, ut non immerito pro jure gentium habeatur.* Parcius iſta viris. Apud Ethnicos ſemper occurrunt Ethnicæ tenebræ. Non omnis mos antiquiſſimus ſtatim probatus eſt, & jus gentium facit; quin *longa conſuetudo ſine veritate vetuſtas erroris eſt.* c. conſuetudo. diſt. 8.

Dices

Dices cum eodem n. 6. & 7. non *ſtatim hominem ad equuleum rapiendum, ſed 1. tum, cum veritas aliter haberi non poteſt. 2. cum reus multis indiciis oneratus & pene convictus eſt, ita ut indicia illa faciant ſemiplenam probationem.* Reſp. 1. Si veritas aliter haberi non poteſt, ſatius eſt impunitum relinqui facinus nocentis, quam nondum convictum ipſa ordinaria pœna acerbioribus cruciatibus ſubjicere, aut pro *incerto ſcelere*, ut loquitur Auguſtinus l. c. *certiſſimas pœnas exigere.* Quæ enim neceſſitas juris divini aut naturalis cogit judicem, ut tam diris & duris mediis verum inquirat. Satis functus eſt ſuo officio judex, ſi omnibus aliis mediis tentatis verum elicere non potuit, reliqua divino judicio commendet. Melius enim eſt, ut dimittantur centum nocentes, quam damnetur unus innocens. Quin quod rariſſime contingat, talis aliquis actus atrociſſimus, quem nulla inquiſitione penetrare queat judex. Quis autem culpabit, ſi in ejusmodi rarioribus contingentibus rem Deo committat. At Pontificia Gloſſa per canonem illum. 59. *Quæſtionem q. 12. t. 2.* qui & habetur *l. 1. C. de Quæſtionibus*, intelligit quæſtionem in crimine Majeſtatis, adulterii, fraudati cenſus & homicidii *nullis præcedentibus indiciis.* Format ſibi objectionem. *Dicunt quidam, quod nec in exceptis criminibus ſervus contra Dominum admittitur, niſi aliqua præſumtio præcedat.* Reſpondet deinde. *Set litera hoc non patitur. Dico ergo hoc ſpeciale, ut initium ſumatur a tormentis.* 2. Inſuper intricata adhuc res eſt inter indicia remota & propinqua, dubitata, indubitata, juris & facti, levia, gravia, graviſſima. Quis hic nobis ſuggeret filum Ariadnæum, quo nos ex hoc labyrintho extricemus. Quid ſi indicia concurrant inter ſe pugnantia? E. g. ſi teſtes dicant. Vidimus Sempronium noctu occidi; & tamen fuerit nox illunis.

3. Diſtinguendum etiam eſt inter indicia, quæ corporis cruciatum non important, aut cauſam criminalem; ſed tantum ad alia Civilia reſpiciunt. In his facilius judi-

cem

cem indicia sequi & tutius posse concedimus, quia fieri potest restitutio, quando indicia fallunt. Ita Salomon *1. Reg. 3. v. 26.* ex στοργῇ naturali indicium sumit, quæ sit vera mater infantis. An vero tale sufficiens fuisset ad hominem torquendum, adhuc dubitari potest. Ita indicium est apud illos etiam, Ordinat. Crimin. Art. 29. si homo cum gladio cruento prodeat e loco, aut conspiciatur in loco, ubi homo trucidatus est. At & hoc fallere potest. Autor. l. 1. ad Heren. c. 5. n. 30. ponit casum. *Ajax in sylva, postquam rescivit, quæ fecisset per insaniam, gladio incubuit. Vlysses intervenit: occisum conspicatur: e corpore telum cruentum educit. Teucer intervenit, cum fratrem occisum, & inimicum fratris cum gladio cruento videt, capitis accersit.* Incidit h. l. illud indicium, *cum cadaver hominis interfecti in præsentia ejus, qui de homicidio illo suspectus est, sanguinem effundit.* Multum a multis huic indicio deferri scio. At quomodo illud, quod supra naturam est, & cujus causa nobis occulta, nobis naturaliter probabit; imo quod pugnat cum natura, sc. *cadaver exangue habere sanguinem, & corpus frigidum egerere sanguinem.* Judicis est arbitrari, sitne indicium sufficiens; at quomodo ratiocinabitur, si tota res intellectum judicis superat. Tortura sane res est præjudicii gravissimi, ad quam Judex procedere non debet, nisi ex causis humano intellectui convenientibus. 4. At nos Philosophice progrediemur in hac re. Quintilianus l. 5. Instit. c. 9. distinguit Signa (JCtis *indicia*) in τεκμήρια sive necessaria, & σημεῖα sive non necessaria, e. g. ille, sine cicatrice est. E. ferro non est vulneratus: hic, vestem cruentam habet, E. homicidium fecit: At hoc nil operatur; potuit enim sanguis vel ex naribus profluxisse. Aristoteles Rhet. ad Alexandr. c. 13. distinguit inter *Signa* quæ *opinionem* faciunt, & quæ *scientiam.* Areopagitæ olim damnabant puerum coturnicum oculos eruentem propter signum pernicioſissimæ mentis, multisque malo futuræ, si adoleviſſet. Spurio Melio & M. Manlio popularitas signum affectati regni fuit. Ergone

suffi-

sufficiens? *Nulla res est*, inquit Cicero. c. 1. l. 2. ad Herennium de signis, *quam non suspicionibus quivis possit criminari.* Idem Cicero in Partit. Orat. c. 16. inter signa *proprie attingentia eos ipsos, qui arguuntur*, refert *telum, vestigium, cruorem, deprehensum aliquid, quod ablatum creptumque; responsum inconstans, hæsitatem, titubatum, &c.* At Quintilianus casus ejusmodi ponit in suis Declamationibus, quibus etiam pars innocens onerari potuisset. Illud exemplum facile concesserim, quod Cicero l. 2. de inventione habet. *Si peperit. E. cum viro concubuit.* At tales indubitatæ notæ occurrunt rarissime.

Dices cum Quintiliano l. 5. c. 12. *Hæc imbecillia natura mutuo auxilio sustinentur. Itaque si non possunt valere, quia magna non sunt, valebunt, quia multa sunt &c. Singula levia sunt: universa vero nocent, etiamsi non ut fulmine, tamen ut grandine.* Resp. At & hæc refelluntur contrariis artibus. *Dicemus hoc modo*, inquit Cicero ad Herenn. l. 2. *nullam rem esse, quam non suspicionibus quivis possit criminari; deinde unamquamque suspicionem extenuabimus, &c.* Noluimus huc trahere *colores* in Senecæ controversiis passim.

Videmus illic plures colores, non tamen perfectam probationem facere. Eodem modo plures verisimiles conjecturæ non tamen perfectum aut indubitatum faciunt indicium. Neque enim si plura imperfecta, ut oculum, manum, pedes conjungas, statim hominem facies. Dices. Sufficiunt ad quæstionem, non ad condemnationem. Resp. At Quæstio morte durior est, ut supra ostensum. Imo quod in se semiplenum, id neque aliis conjunctum fiet plenum, neque enim si plures claudicantes conjungas, statum incessum rectum & plenum efficies. In causis civilibus aliquid concesserim: at in criminalibus, ubi de vita hominis disceptatur, res certa esse debet.

5. Magna adhuc & intricata quæstio est: *Quæ sint illa indicia, quæ faciunt semiplenam probationem?* Duo testes faciunt plenam probationem, non tamen sequitur, E. VNVS

TESTIS facit ſemiplenam probationem. Non. Nam & duo faciunt numerum, non tamen ſtatim unitas facit ſeminumerum. *Vnius* autem *teſtis non ſufficit aſſertio, etiamſi præjudiciali refulgeat dignitate*, ait Pontifex Innocent. III. c. licet. X. de Teſtibus. Quod Ordinatio Criminalis Carol. V. art. 30. habet, ſcimus, ſed nos Philoſophice. i. e. theoretice non practice diſputamus. Sic etiam CONFESSIO PROPRIA EXTRAJVDICIALIS. Nam & hic eſt teſtis unus, qui nunquam ſerio in caput ſuum periculum inducet; & quod privatimdixit, facile contraria confeſſione perimere poteſt & revocare Non FAMA. Nam hæc tam ficti pravique tenax, quam nuncia veri; hæc veris addere falſa gaudet, & e minimo ſua per mendacia creſcit. Quis enim ab iſtis in ſecreto ſtridentibus viperis immunis eſt, quæ venenatis ſuis cenſuris & ſuſurris ſæpe optimos viros ſubvertunt? *Fama malum? an quia plurimum mendax? quæ ne tunc quidem, cum aliquid veri affert, ſine mendacii vitio eſt, detrahens, abjiciens, demutans de veritate?* Tertull. Apol. c. 6. Eſt & hoc contra Sac. literas *Exod. 23. 1. non ſequeris vocem mendacii*, i. e. ſiniſtram de aliquo famam. Levium. E. hominum, non ſapientum eſt vanum aucupari rumorem. Non FVGA. quia etiam innocens & minime reus fugere poteſt, ne de facto apprehendatur, & in carcerem indigne conjiciatur. Sic nec diſcipulo aut ſervo vitio vertitur, ſi ad tempus ſe ſubtrahat, ut iracundiam Domini aut Magiſtri evitet. Alcibiades citatus ab Athenienſibus ad cauſam capitis dicendam noluit venire, & Ariſtoteles quoque noluit committere, ut Athenienſes bis peccent in Philoſophiam. Reliqua indicia, ut *inimicitiæ capitales*, ſunt remota indicia; ſic & *minæ*, cum raro homines minas, quas in calore præcipitant, exequantur; *inconſtantia* & variatio ſermonis vel etiam *trepidatio rei*, quæ non tam ex mala conſcientia, quam ex metu impendentis torturæ oriri poteſt: ſicut illa ex lapſu memoriæ turbatæ per imminentia pericula. Sunt etiam quidam natura timidi, quando in

publi-

publico ipſis loquendum eſt, quod vel exemplo ipſius Ciceronis & Demoſthenis ſummorum Oratorum probari poſſet. Cætera indicia tranſimus ceu remotiora: ut *frequentationem loci*, ubi aliquid patratum, *inſolitum acceſſum*; quæ alio fine fieri poſſunt, quam ut maleficium patretur, ubi unusquisque magis bonum, quam malum præſumere debet in iis quæ in mitiorem partem interpretari poſſumus; *vicinum malæ famæ, converſationem cum improbis.* Nam & Noah, Loth. ipſeque Salvator cum improbis vixit. *Receptationem*, quæ ex ignorantia vel conſanguinitate aliquando accidere poteſt, *auxilium ad fugam vel aſylum* quod vel miſeratio vel amicitia ſuadet, non *impedientem*, quia aliquando cum propriæ ſalutis periculo conjuncta eſt iſta obviatio maleficii. *Natione infamatum.* Nam alias omnes Cretenſes delinquentes rapiendi eſſent ad torturam, quia Paulus *Tit. 1, 12.* dixit, Cretenſes ſemper mendaces, malas beſtias, ventres pigros, & hoc teſtimonium verum eſſe. *Non eum, apud quem res furtiva inventa eſt.* Nam & ſic Benjamin *Gen. 44, 12.* apud quem Scyphus Joſephi inventus fuit, torqueri potuiſſet. Sufficiant hæc, quis enim omnia omnium maleficiorum indicia comprehendet? 6. Inſuper non leve dubium ſupereſt. An judici ſufficiant iſta indicia, quæ ex rumore tantum vulgi ad aures ipſius pervenerunt: an vere etiam iſta *indicia* prius judici probanda ſint? Si hoc, quot teſtibus? Unus teſtis *jure divino* rejicitur, ſine exceptione: an ſit ocularis vel auritus. Plures teſtes ſufficientes raro in ejusmodi criminibus occultis adſunt. Teſtes ſingulares, pueri, minores, infames, mulieres, inimici, domeſtici vix fidem facient. Per tot ergo ambages Judici eundum eſt, uſque dum ad *indicia* perveniat: deinde demum ad Quæſtionem ipſam rem valde ancipitem & periculoſam, i. e. per dubium ad dubium. *Innocentius III. c. cum oporteat. 19. X. de accuſationibus*, inimicos aliosque inhabiles ne quidem ad inquirendum admittit. Auguſtin. l. qq. V. T. quæſt. 45. *mulier nullam autoritatem habet: nec docere enim poteſt, nec teſtis eſſe, neque fidem dare, &c.*

Quis enim in cauſa criminali admitteret mulierem, quæ nequidem in teſtamento teſtis eſt idonea. 7. Quid quod indicia ab aliquibus adferantur ridicula, ut turpe aut *malum nomen* eſſe indicium ad torturam; quod adeo placet *Ludovic. Cares in pract. Criminal. tract. de indiciis & tortur. indic. 29.* ut allegat exemplum Abigaelis de Marito ſua Nabal. loquentis *1. Sam. 25, 25. quoniam ſecundum nomen ſuum ſtultus eſt.* Ad quamvis *conveniant rebus nomina ſæpe ſuis*, id fit per accidens, quod & Quintil. l. 5. c. 10. oſtendit, *nomen in argumentum raro cadere, niſi cum aut ex cauſa datum ſit, aut & ipſum alicujus cogitationis attulit cauſam.* Nec tantum *nomen* eſſe indicium ſunt, qui cenſet, ſed & illum primum e complicibus torturæ ſubjiciendum eſſe, ut magis ſuſpectum Hippolyt. de Marſil. *in pract. Criminal. §. expedita n. 25. & ad l. 1. §. 1. n. 71. ff. de Quæſtion.* Franciſc. Caſon. *tract. de torment. c. 13. n. ult.*

Dices tandem n. 12. *Finis torturæ eſt ut veritas tantum exprimatur, non ut quis puniatur.* Reſp. Solus finis non facit rem juſtam, ſi ipſa media quavis fere pœna capitali acerbiora ſunt. Luſus eſt in vocabulis, aliquem non punire, & tamen doloribus aut cruciatibus fere enecare. *Crudeles illos vocabo, qui puniendi cauſam habent, modum non habent. Sicut in Phalari, quem ajunt, non quidem in homines innocentes, ſed ſuper humanum aut probabilem modum ſæviſſe.* Senec. l. 2. de Clem. 4. At dolores morte ipſa & pœna capitali non minores inferre, quid aliud eſt, quam punire. Alii adducunt Iſidorum Peluſiotam l. 1. Ep. 116. *Cum ſapiens veritatis inventum habeas, multiplicem tormentorum machinam, timore ad judicium utere: quandoquidem divina lex improbis te conſtituit terrorem.* Reſp. Iſidorus Monachus de eo loquitur, quod fiebat ſuo tempore, non quod fieri debuiſſet; Ivit ergo, non qua eundum erat, ſed qua ibatur. Quid ſi diceremus, Iſidorum erraſſe? vixit jam Theodoſii junioris tempore & practice locutus eſt, non theoretice. Vigebat tum temporis quæſtio & tantum in diebus Quadrageſimæ, ut ex Codice Theodoſia-

dosiano l. 9. tit. 25. patet, suspendebatur. Prolixus titulus extat tom. 7. Oper. Basilici, qui est tit. 50. lib. 60. quemadmodum quæstio apud Græcos fuerit exercita. Quid igitur mirum, si erret communem errorem. Keckermannus l. c. disp. 32. q. 4. aliter excipit. *Si nullo plane*, inquit, *dolore veritas extorquenda esset &c. necessario sequeretur, aut sceleratos ad supplicium esse trahendos, etiamsi nulla eorum propria confessio accedat, aut ex centum flagitiosis vix unum esse puniendum.* sc. propter defectum in talibus criminibus testium. Resp. Quæ necessitas juris naturalis requirit confessionum. Apud Anglos quæritur Reus, quomodo decerni rem velit, monetque, respondendum esse, *Dei populique judicio*; id postquam responderit, nempe *Dei populique judicio decerni volo.* Schmith. l. 2. Reip. Angl. c. 26. tum *sive fateatur, sive diffiteatur, absque mora, si Duodecim virorum calculo condemnetur, diem ultimum obire necesse est.* id. l. c. 17. Confessionem quidem Jonæ & Acham legimus; at illa fuit spontanea, non per torturam extorta, in casibus divinitus manifestatis, ubi nulla prius aderant indicia. Si delinquens Reus *evidentibus probationibus convictus* tamen persistat in negatione sua; condemnari potest, omissa tortura. Peinliche Halsgerichts-Ordn. Art. 69. Si desinit evidentes probationes, in tantum puniendus, in quandum inquisitione est penetrabilis. Reliqua Deo committenda sunt. Actus enim ex se non cognoscibilis, non est judicabilis. At occulta post diligentem inquisitionem non sunt cognoscibilia. E. Pergit Keckermannus. Quomodo satisfieret severissimis mandatis divinis. *Exod. 22. Maleficos ne sinas vivere.* & *Deut. 19. Non misereberis ejus, & auferes noxium sanguinem de Israël, ut bene sit tibi.* Resp. Hæc intelligenda sunt de Maleficis, quorum scelera *diligenti inquisitione* eruta sunt, aut erui potuerunt, ne sc. illa judex negligentia sua evanescere aut inulta transire sinat. *Deut. 13, 14.* injungitur judici, *ut inquirat diligenter:* nec tamen ut per torturam. Ita & *Jobus 29, 16.* causas, quas *non norat, investigabat.* Et Daniel in historia Susannæ *v. 48. Adeone stulti estis Israe-*

litæ, ut filiam Israëlis, non disquisita causa, nec aperte cognita, condemnetis? Diligenti igitur inquisitione, sed sine tortura Deus contentus erat. Si quæ vero scelera ita in secreto patrata sint, ut omnem diligentiam judicis effugerint, illa judex non tenetur punire, & Deus voluntate contentus est. *Deut. 21, 78.*

Tandem aliud subtilius torturæ genus suadet, sc. VIGILIAS, *prout fit in Hollandia, ubi adhibito ad reum custode, qui dormire volentem semper excitet, maximorum scelerum confessiones feliciter extorquentur.* Placet hæc opinio etiam *Binsfeldio in comm. in tit. C. de Malef. & Mathem. Hippolyto de Marsil. ad l. 1. in princ. n. 55. vers. aliud est tormentum. ff. de Quæstionib.* At hæc opinio vix *Juridice* subsistit, multo minus *Philosophice.* Non *Juridice*, quia illi ad essentialia Quæstiones requirunt *vim* & *tormenta corporis.* Hinc in Jure usitatissimæ phrases, *tormenta, torquere, interrogare per tormenta &c.* & clarissimus locus. l. item apud. 15. §. quæstionem 41. ff. de injur. *Quæstionem intelligere debemus tormenta &* CORPORIS DOLOREM *ad eruendam veritatem.* & post: *cum igitur per vim & tormenta habita est quæstio: tunc quæstio intelligitur.* At vigiliæ non in se continet dolorem corporis. Non *Philosophice*, quia vigiliæ nimiæ homini mentem adimunt, turbant rationem. Tactu enim, pulsione, clamore &c. excitatur sensorium, ut sensus externi quiescere nequeant, atque ita etiam internos moveant. His autem nimium affectis spiritus animales exagitantur, accenduntur & consumuntur, unde tandem sensuum internorum, memoriæ, imo & rationis defectus sequitur. Quis autem deliri confessione in judicando nitetur? *Novi quendam* inquit Galenus l. 3. de Locis Affectis c. 5. *qui ob laborem in studiis atque vigilias memoriam pene amiserat, læsa etiam ratione.* Taceo alios morbos, qui ex nimiis vigiliis oriri possunt. Hippoc. l. 2. Aph. 3. *Somnus & Vigiliæ, si modum excesserint, malum.* & l. 7. Aph. 18. Propter Vigiliam σπασμὸς ἢ παραφροσύνη, *convulsio aut desipientia.* Galenus ibid. *Maximam va-*

cuan-

cuandi vim habent Vigiliæ atque propterea a ſiccitate convulſionem adfert & deſipientiam. Altera ratio eſſe poteſt quia jurisdictio Civilis per ſe non verſatur circa *actus internos.* Ratio eſt, quia *poteſtas coactiva* ſe eo uſque ad interna non extendit. *Cogitationis pœnam* inquit Imperator & Pontifex c. 14. diſt. 1. de Pœnit. *nemo patitur.* Cur? quia *vis coactiva* quam Philoſophus, 10. Eth. c. ult. in omnibus mandatis & legibus requirit, eo uſque ſe non extendit; neque ad id ut *ſenſuum communem* & πρῶτον αἰσθητήριον homo ſemper in actu conſervet, per quem deinde Spiritus animales derivantur in ſenſus externos. Hæc enim ſunt ſupra forma civile; & homo homini non ſubjicitur ſecundum animam, ſed ſecundum corpus. *Corpora obnoxia ſunt & adſcripta dominis, mens ſui juris eſt*, inquit Seneca. 3. de benef. c. 20. Poteſt quidem aliquando, quatenus connexi ſunt externus & internus, unumquè actum completum humanum conſtituunt, indirecte & per quandam conſecutionem, actum internum præcipere, ſed ſi iſte non ſit ultra naturam. Nam ſic ἀδυνατήσει, inquit Philoſophus. c. 1. de ſom. & Vigil. *fatiscet.* Inſuper nullam habet hæc coacta vigilia proportionem ad torturam, ſic ut dolores corporis habere videntur; eſt & contra naturam, *vim* interioribus animæ potentiis inferre.

Dices. At ſæpe militi vigilias injungit Imperator, punitque ſi in excubiis dormientem inveniat. Reſp. injungit, ſed non ſupra naturæ vires, ita ut Vis facienda ſit ſenſibus, ſicuti in ejusmodi torturis. Poteſt enim homo per multas horas vigilare ſine naturæ gravamine; præcipue metu perculſus, & ubi periculum imminet. Rariores enim tum vapores aſcendunt, ſenſum communem occludentes. At ut per aliquos dies inſomnis perduret, fieri vix poteſt. Omnia ἔργα κατὰ φύσιν, inquit Philoſophus l. de ſomno & vigilia, *ſimul ac temporis modum exceſſerint, laſceſcant ſuccumbantque oportet.*

Atque

Atque hæc ſunt, quæ de materia præſenti meditari voluimus; non eo fine, ut conſuetudinem inveteratam abrogaremus: neque enim tam obtuſi *geſtamus pectora Pœni*: ſcimus ſemper *Practicos* JCtos jus tractaturos, quatenus manu & conſtitutionibus tenetur, ſed quia nobis, qui Philoſophiam juris *theoretice* ſcrutamur, & quatenus *ratione tenetur*, altera ſententia videtur *tutior*. Exemplo nobis eſſe poſſunt ipſi JCti, qui ſæpe in Praxi aliud obſervant: ſi vero deinde *theoretice* rem examinent, diverſam ſectantur opinionem. Ingenia Studioſorum hoc *paradoxo* tantum exercere voluimus exemplo Ciceronis, qui itidem *paradoxa* ludens ſcripſit; nec ſemper ſerio diſputavit, imo & Catonis, qui ſæpe, *cum in* SENATV *ſententiam diceret, locos graves tractavit, abhorrentes ab hoc uſu forenſi & publico.* Cur non & nobis in Scholis liceret Studioſos paradoxo aliquo propoſito ad veritatem indagandam excitare?

COROLARIVM.

AN Magnus ille JCtus BENED. CARPZOV. in Pract. Criminal. part. 2. quæſt. 72. n. 47. ſufficienter aſſignet pœnam tantum *fuſtigationis* aut *relegationis* extraordinariam inceſtui inter Patrem & filiam commiſſo, *ſi filia, perſuaſa a Patre, ſe ſine exceptione in omnibus & quibuscunque rebus ipſi morem gerere teneri, copiam ſui fecerit?* Neg.